משפחת נוסבאום

מכתבים מפולין

1941 – 1930

תוכן

דברי מבוא והקדמה 4

מפת האזור 7

עץ משפחה – משפחת נוסבאום 8

תמונות משפחת נוסבאום 9

מכתבים ותקצירי מכתבים 11

1930 סטניסלאבוב, האח ישראל לאחיו צבי ומיכל 11

15.5.1931 סטניסלאבוב, ישראל למיכל אחי יקירי מחמל נפשי נ"י, * 11

5.7.1931 צ'ורטקוב, מיכל יקר 12

1932 תרצ"ב ער"הש צ'ורטקוב, ישראל לצבי ומיכל נ"י, * 12

29.3.1933, ישראל לצבי נ"י ! 13

1933, ישראל למיכל נ"י, ... 14

13.6.1933, האחות גיטל (גוסטה) 14

28.3.1934 צ'ורטקוב, האחות אסתר לצבי 14

1934, האחות אסתר 15

1934, פנחס לצבי ומיכל נ"י ויופיעו כשמש ברקיע, ... 15

1934, בהמשך מכתבה של גוסטה 15

1934 יג' ניסן, פנחס לצבי ומיכל 16

8.6.1934 , בת-הדודה מטל לצבי ומיכל 16

11.6.1934, גיטל קליין לצבי ומיכל 17

14.7.1934, בת-הדודה מטל לצבי ומיכל 17

7.9.1934, בת הדודה לובה 18

7.9.1934, דוד ודודה מנדעיל ומלכה 18

7.9.1934, בת-הדודה מטל לצבי ומיכל 18

7.9.1934 צ'ורטקוב,דודתכם מלכה 18

20.11.1934 ישיבת לובלין, ישראל למיכל 18

11.1934 ג' כסלו, גיטל נפטרה 19

11.1.1935 צ'ורטקוב, פנחס - שלום לבני היקרים צבי ומיכל 19

11.1.1935 צ'ורטקוב, שמחה לאחיי היקרים! 19

1935 (?) 28.1, האחות שרה לצבי ומיכל 21

11.6.1935 צ'ורטקוב , שמחה למיכל 22

23.9.1935 לובלין, ישראל למיכל וצבי יקירי – נס ציונה 23

ישיבת חכמי לובלין, דף מתוך מכתב מקורי של ישראל 24

ישיבת חכמי לובלין 2004 25

3.10.1935 בזריק ? בן-הדוד,יוסף לצבי 26
1935? 21.10 יאזיאורני, שרה קנול, לאחי היקרים............................... 26
שמחה לצבי............................... 27
1935? מטל בת-הדודה בת של שפרבר-שטיינברג שני מכתבים 28
26.3.1936 תרצ"ו, קווּפיצינצע, פנחס לצבי ואולה 28
1936? צ'ורטקוב ב' דחוה"מ פסח, פנחס לצבי ומיכל ובנות זוגם 29
1936 צ'ורטקוב ג' דחוה"מ פסח, פנחס לצבי ומיכל............................... 29
22.4.1936 צ'ורטקוב, שלום צבי ואולה............................... 29
17.7.1936 זאלוזעץ (Zatoace), פנחס לבני אהובי צבי לב"ז ולבני מיכל ולז"ג 29
18.4.1936 , האחות שרה לצבי............................... 30
1936 אסרו חג, פנחס לצבי ואולה 30
1936 הוסיאטין, פנחס למיכל 30
1936 הוסיאטין, פנחס לצבי וזוגתו............................... 31
2.12.1936 צ'ורטקוב, פנחס לצבי 31
1937 מוצ"ש ערב סוכות, פנחס לצבי וב"ב 32
1937 צ'ורטקוב, פנחס למיכל............................... 32
8.8.1937 צ'ורטקוב, פנחס לבניי היקרים מיכל וברטה............................... 32
8.2.1938, פנחס לצבי............................... 33
3.3.1938 לובלין, מישראל לצבי 33
17.4.1938 צ'ורטקוב, פנחס לצבי ומיכל * 34
1938 צ'ורטקוב, פנחס למיכל............................... 34
15.1.1939 צ'ורטקוב, פנחס למיכל וברטה 34
15.1.1939, פנחס לצבי ואולה 35
3.2.1940 צ'ורטקוב, פנחס לצבי ואולה............................... 35
1940? 28.5 אופא, שמחה לצבי 35
17.3.1941, צ'ורטקוב, פנחס למיכל 36
נספחים............................... 37
טופס בקשה ע"ד רשיון עליה............................... 37
שאלון למזמיני קרובים 38
מכתבים של מיכל מהבריגדה (1)............................... 39
מכתבים של מיכל מהבריגדה (2)............................... 40

משפחת נוסבאום (נוסבוים) – מכתבים מפולין לישראל, לאחים צבי ומיכל - 1930-1941

דברי מבוא והקדמה

משפחת נוסבאום גרה בעיר צ'ורטקוב. (Chortkov) באזור גליציה בדרום מזרח פולין. כיום עיר באוקראינה מדרום מזרח לטרנופל. עד 1918 העיר הייתה חלק מגליציה המזרחית שבשלטון אוסטריה. בין שתי מלחמות-העולם הייתה כלולה בפולין העצמאית ובספטמבר 1939 נכבשה עם כל מזרח פולין בידי הצבא האדום וסופחה לרפובליקה הסובייטית האוקראינית.
ב-6 ביולי 1941 כבשו הגרמנים את העיר. ב-10 ביולי ערכו האוקראינים בסיוע הגרמנים פוגרום ביהודים. יהודים נחטפו בחוצות, חלקם נרצחו בחצר בית הסוהר המקומי ואחרים ב"יער השחור" שבקרבת העיר. הנותרים נשלחו למחנות כפייה. הרובע היהודי נהרס ונמחק. לאחר מלחמת העולם השנייה אותו אזור בעיר צ'ורטקוב, נבנה מחדש והוקם בו מבנה אחד כאתר שימור לקהילה שהושמדה.

יהודים ישבו בצ'ורטקוב למן המאה ה-16. במאה ה-19 הייתה מרכז חסידי. ערב מלחמת העולם השנייה היו בה כ-6000 יהודים.
צ'ורטקוב הייתה עיירה חסידית ובראשה עמד הרבי מצ'ורטקוב. רב תושבי העיר חיו בדלות ובתנאי מגורים צפופים ללא מים זורמים וללא חשמל. למרות התנאים הקשים השתדלו לשמור על תנאי סניטציה וניקיון. משפחות רבות ניהלו מאבק יום יומי להבטחת קיומם הפיזי המינימלי. לא תמיד הצליחו לספק את צרכיהם החומריים, אבל הקפידו לשמור על דמותם האנושית והתרבותית. חנוך הילדים ע"פ השקפתם היה בעדיפות ראשונה.

האחים צבי נוסבאום (1908-1975) ומיכאל (מיכל) נוסבוים (1909-1977), נולדו בעיר צ'ורטקוב במחוז גליציה פולין, לאב פנחס נוסבאום ולאם מטל לבית שפרבר. כנערים הצטרפו לתנועת החלוץ ועלו לארץ ישראל ב-1929.

משפחת נוסבאום הייתה שייכת ליהדות החסידית. אביו של פנחס היה הרב יעקב נוסבאום ואמו אסתר לבית הופמן. ברשויות בימי השלטון האוסטרי נרשמו כנוסבאום הופמן. פנחס חתם את שם המשפחה כפי שנשמע ביידיש: נוסבוים. למשפחת פנחס נוסבאום נולדו 13 ילדים (ראה תרשים צאצאים).

פנחס דאג שהילדים ילמדו תורה ומצוות ויחד עם זאת תהיה להם השכלה כללית של לימוד חשבון, פולנית וגרמנית וכמו כן ילמדו מקצוע.
פנחס עבד כמלמד. שהה בעיירות שונות ולימד בבית תלמוד תורה. פנחס היה חוזר לצ'ורטקוב בסופי שבוע וחגים. מידי פעם ניסה עסוקים נוספים כסחר בעצים, אבל המחסור במזומנים לא אפשר לו להמשיך בכך.
היה זמן שמטל אשתו הראשונה של פנחס החזיקה מכולת אך לא נהלה אותה כהלכה. השמועה אומרת שמטל הייתה רחבת לב ונדבה מצרכים לנזקקים ומכרה בהקפה עד שהעסק קרס. מטל נפטרה ופנחס נישא בשנית ללאה לבית שטרנברג (ראה תרשים צאצאים). לאה החזיקה גם כן חנות שפרנסה בדוחק.

בני המשפחה שנשארו בפולין, כתבו לצבי ומיכל לארץ ישראל עד 1941. כולם נספו בזמן השואה והמלחמה. שני אחים היינך ומונדק (?) ברחו ליערות והצטרפו למחתרת נגד הנאצים ונהרגו. האח שמחה הצטרף לצבא האדום ונפצע בקרב על כבוש ברלין וגורלו לא נודע.

.

צבי ומיכל כמעט ולא ספרו לילדיהם ונכדיהם, על המכתבים, המשפחה והתנאים הקשים בהם גדלו בגולה ולכן המידע מזערי.
לאחר עליתם ארצה ב1929, צבי ומיכל למרות משכורתם הדלה, ניסו ככל יכולתם לעזור למשפחה שנותרה בפולין, שלחו כסף וניסו להעלותם ארצה (נותרו טפסים).
מיכל התגייס לצבא הבריטי (NA.AF) בסוף 1941. הוא שרת בבריגדה היהודית באירופה כנהג, במטרה למצוא פרטים על המשפחה שנעלמה בשואה ולהציל פליטים יהודים. כשהשתחרר, הצטרף לנסיעת אוניית הפרי הראשונה שנשלחה מישראל לרוסיה בתקווה למצוא את שמחה. קיימת אפשרות ששמחה, הפך לקומוניסט נלהב ולכן נותק הקשר.

ב1959 בישראל, לוי טאובר, בן לאה אחות של פנחס נוסבאום, גילה בארץ להפתעת כולם את בני דודיו, צבי ומיכל.
לוי ניצול שואה הונצח ע"י ילדיו צבי ותרצה בספר "זכרונות" (2015). הספר מלמד ומספר על עיר הולדתו של לוי, קאלוש ותלאות הישרדותו מחוץ למחנות ההשמדה בימי מלחמת העולם השנייה.

לימים, לאחר שצבי ומיכל נפטרו, נמצאו המכתבים באביחיל בביתו של צבי, במחסן וכן בעיזבונו של מיכל שבידי גדי בנו. האחרונים מסומנים ב-*.
חלק מהמכתבים ניזוק במהלך השנים.
המכתבים שאינם בעברית תורגמו בצורה מקצועית ותודתי נתונה למתרגמים:
פנינה מלר מיידיש, מרים וולברג מפולנית ואירנה ואבי יזרעאלי מרוסית וגרמנית.
המכתבים מוגשים כלשונם ו/או כתקצירים. שמות הערים והעיירות אינם כתובים באחידות.

תודה מיוחדת לבני עדן אוריון, עבור סיועו הרב בהכנת החוברת.

תמר אוריון
בת צבי נוסבאום
רמת - השרון
2015

מפת האזור

bing Maps

POLAND - UKRAINE

Chortkiv
2015

On the go? Use **m.bing.com** to find maps, directions, businesses, and more

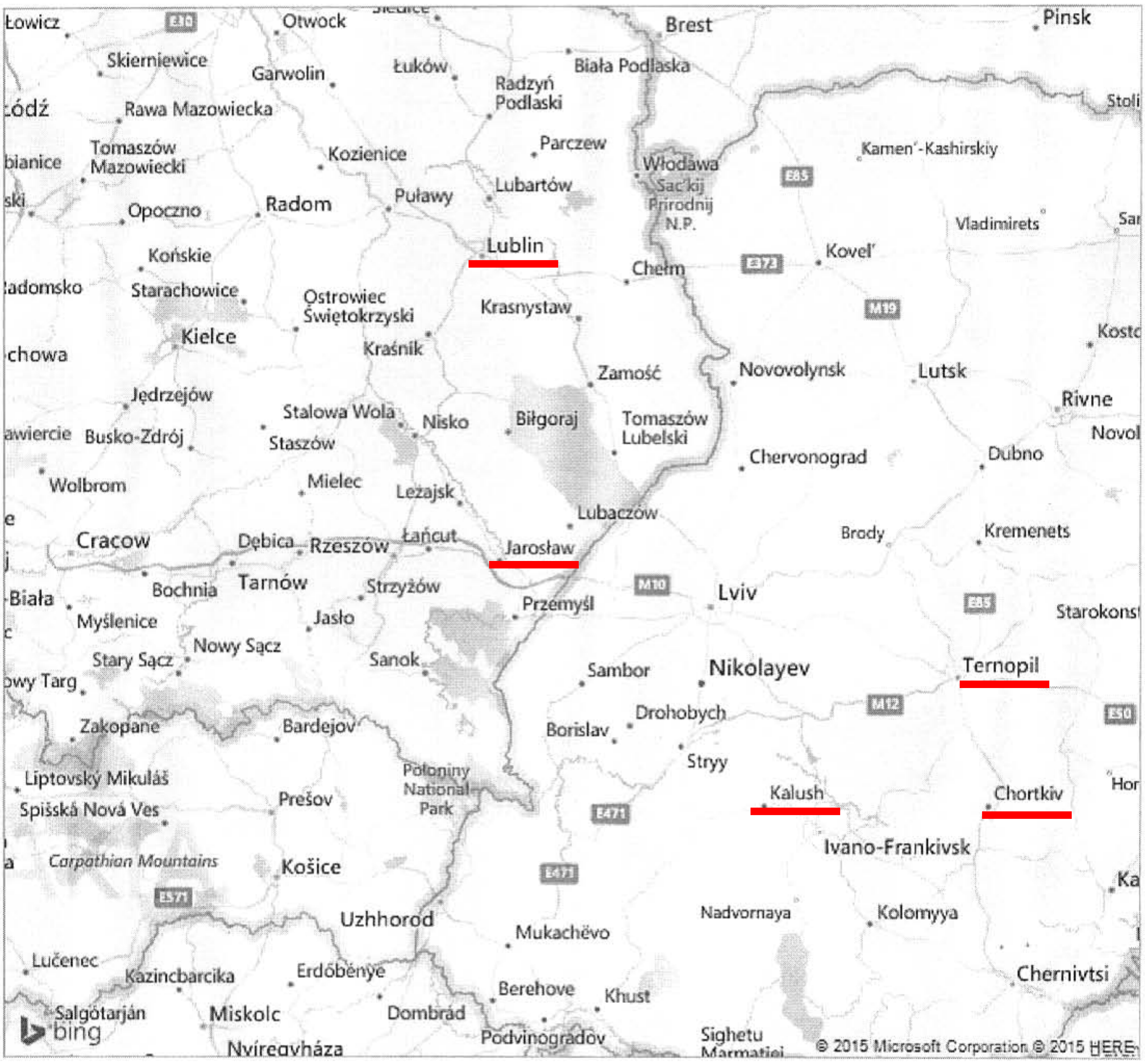

עץ משפחה – משפחת נוסבאום

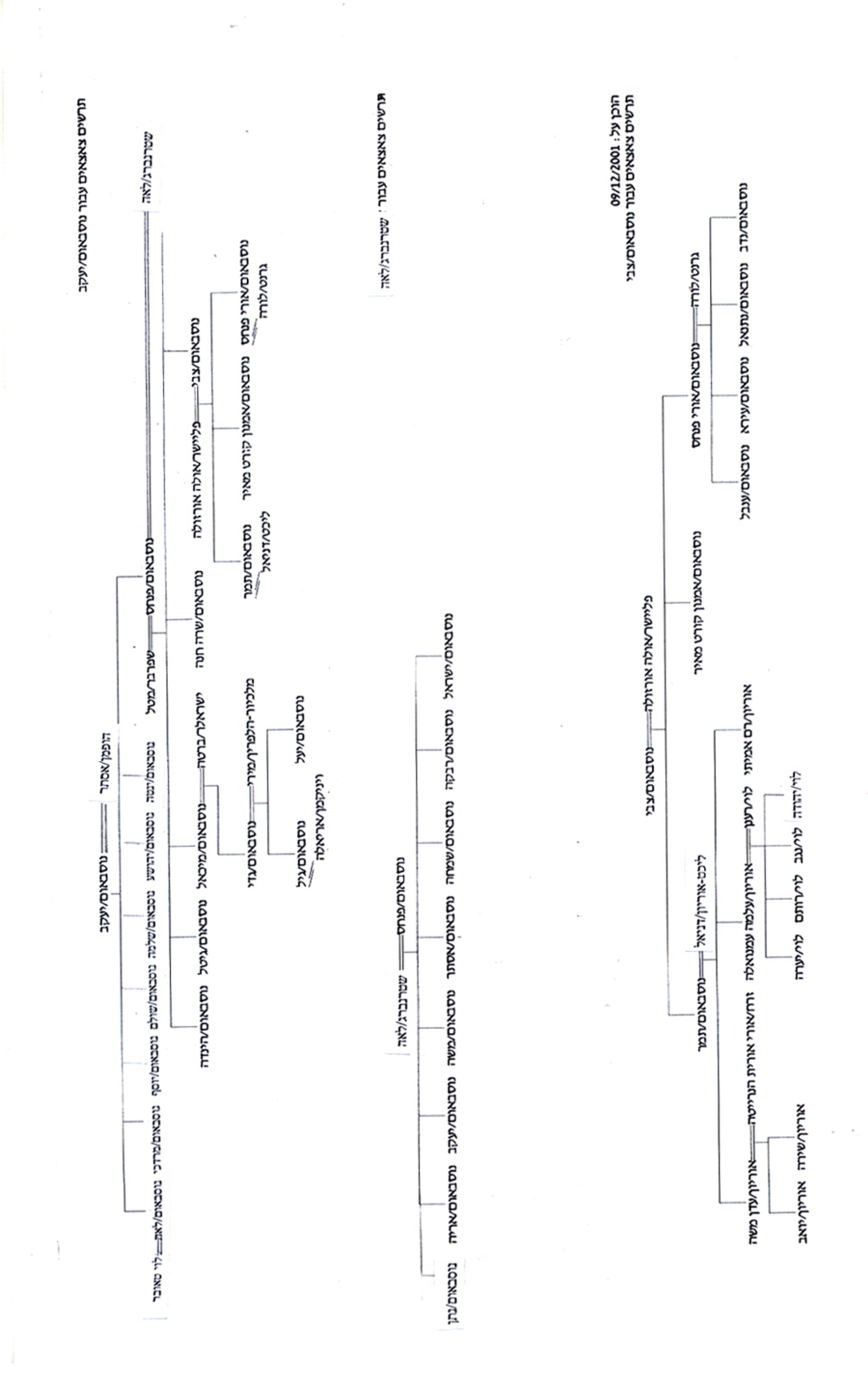

תמונות משפחת נוסבאום

נוסבוים שמחה

מפעילי „השומר הצעיר" עד מלחמת העולם השנייה. גוייס לצבא האדום בשנת 1940. השתתף בקרבות והגיע עד שערי ברלין. כתב לאחיו בארץ.

שמחה נוסבוים

לפי שמועה נתקבלה ממנו ידיעה מבית־חולים צבאי בקירבת ברלין שם שכב לאחר שנפצע בקרב. לא הגיעו ממנו כל ידיעות נוספות.

נוסבוים העניך

השתתף בפעולות הפרטיזנים נגד אנשי הגיסטאפו. נפל בהיותו בן 16 בשנת 1941.

מכתבים ותקצירי מכתבים

1930 סטניסלאבוב, האח ישראל לאחיו צבי ומיכל

ישראל לומד בישיבה מחוץ לצ'ורטקוב בסטאניסלאב .

צבי נמצא בקיבוץ זמני גבעת מיכאל ליד נס-ציונה, בהכשרה להתיישבות בקיבוץ קבע. ישראל מתעניין בחיי הקיבוץ ולבטיו ניכרים בכל מכתביו האם יכול להתפרנס בארץ הודות ללימודי התורה שהשלים. או להפסיק את לימודי התורה ולנסות להתחיל בחיי קיבוץ בארץ?

פנחס אב המשפחה מתפרנס בדוחק מהוראת תורה בעיר אחרת (קאפוטשוניץ).

האחים הצעירים במשפחה לומדים בבית ספר פולני וגם לומדים עברית.

בחגים בני המשפחה נפגשים בצ'ורטקוב. חג הסוכות מתקרב וישראל מזכיר שמצפים לקבל אתרוגים מארץ ישראל.

15.5.1931 סטניסלאבוב, ישראל למיכל אחי יקירי מחמל נפשי נ"י *

בחורף שעבר (1930) כתבתי לך כרטיס ולא נעניתי. כתבתי שאני חפץ לעלות לארץ ישראל ולהיות אתך ביחד. ראוי לאמור עלי, כי זאת הייתה חטאת נעורים כי אין בידי לעלות מכמה סיבות שידועות לך.

בביתנו אחותי גיטל חושבת לנסוע להכשרה ואולי כבר נסעה. אבינו נ"י מלמד ולומד תינוקות בעיר קאפוטשעניץ הסמוך לצ'ורטקוב. מקבל שכר מועט מאד ומלבד משכרו הדל זה האומנות קשה לו מאד.

כמו שאומרים בדרך הצחוק שלמלמד קשה כפליים מן החוטב עצים. שהחוטב עצים יבוא לו עוד גוי אחד לעזור. אבינו חושב לעזוב פרנסה זו אם יבוא לו אחרת.

אני לומד כעת בישיבה דפה במחלקה הגדולה בחינם, בלי מעות, אבל חושב שאשאר בבית לעזור בפרנסה.

אחותנו שרה ילדה בן זכר למז"ט והוא ילד נחמד מאד. גיסנו לייב עובד בבית חרושת ומקבל 300 זהובים לחודש.

מצרף דברים לצבי. מדוע אינכם כותבים? *כמו כן מצרף תעודה (צווגניש) מהישיבה,* על לימודי ונוספות אשלח בהמשך. בתעודות, מחלקה ראשונה היא הגבוהה.

תכתוב לי תיכף תשובה ואפשר שאתווכח אתך בענייני הדת על פי המסורת, כתובתי עתה ....

בשורות טובות,

ישראל

5.7.1931 צ'ורטקוב, מיכל יקר

(פולנית, חסר סיום המכתב וחתימה לפי כתב היד- גיטל) *

סלח לי שעד עכשיו לא כתבתי, כי בכל פעם שהתחלתי את הכתיבה הייתי חייבת לדחות כי לא יכולתי לחלוק אתך את הידיעה האיומה, הטרגית והמחרידה.

הינדה שלנו נפרדה מהעולם והשאירה אחריה צער שקשה להתגבר עליו. מהלך עשרה שבועות של המחלה היה זוועתי.

מיכל מה שלומך והאם אתה בריא?

שמעתי שהקיבוץ שלכם מתפרק האם זו אמת? ....

גיטל

1932 תרצ"ב ער"הש צ'ורטקוב, ישראל לצבי ומיכל נ"י *

כמדומה שלא קבלתם את מכתבי האחרון אשר היו בו דברים שראוי להשיב עליהם. למרות רצוני מוכרח לקצר מפני סיבות שונות.

השני לירות שטערלינג קבלנו, והיה זה לנו למשוב נפש.

שנה טובה,

ישראל

29.3.1933 ישראל לצבי נ"י !

מכתבך ו133 rt קבלנו. לשאלותיך אודות אחותך שרה וגיסנו לייב ואפשרותם לעלות לא"י. אבקר אותם באויזוראן ואדבר עמם פה אל פה.

לשאלתך בדבר המצב של אחותנו גיטל, אין חדש. החלטנו שתיסע ללבוב אבל יש מניעות שונות *(כסף?)*. אשוב לדבר עבורי. כבר אני עייף מלסבול העוני והדוחק השורר בביתנו.יום יום הולכים ונופלים מטה מטה. כבר חיפשתי ובדקתי בחורין ובסדקים בצ'ורטקוב אם יש איזה מקצוע או איזה משרה שאשתכר ואוכל לפרוק מעט את העול, העוני והגלות מעל ביתנו , אך לחינם. יש הרבה אנשים כמוני בעיר שלא יכלו למצוא מקום להתגדר בו או להרוויח ובעבור זה הוכרחתי לנסוע ללמוד לפרובוזנא. למדתי בשני השנים האחרונות אצל רב גדול ומפורסם ,יחיד בגולה, זקן שקנה חכמה ויושב בישיבה ודואג לתלמידיו שיתפרנסו ברווח. הרבה סועדים על שולחנו. הוא קשור עם תלמידיו במאות עבותות של אהבה והיום נתקבל לראש ישיבה בלובלין והוא אינו חפץ לנסוע וליטול המשרה הכבדה על שכמו כי הוא זקן וחלש כוח.

אבל למרות כל אלה אין תכלית לזה וצריך אני לדאוג לעתיד שבכל פעם בואי לביתנו מצאתי אותם במצב שאי אפשר לישב בפרובוזנא ללמוד. אבינו עובד עבודת פרך המפרכת גוף ונפש ורובץ שחוח תחת משאו ועל כן רוחי בוער בקרבי וליבי אומר לי מה לך נרדם?

גם בעצת אחותנו גיטל החלטנו לפנות אליך ולמיכאל שתשתדלו לשלוח לי "המלצה" או "דרישה" לעלות לארץ ישראל. כמעט שלא נשארו בצ'ורטקוב מהצעירים, הדור החדש, כי כולם נסעו לא"י.

אפשר שאסע להכשרה בעוד ימים ואבקש שתאזרו חיל לדפוק בחלונות הגבוהים בא"י ולהשיב לי תשובה ברורה אם יש תקווה לזה. אני מוכן להתחבר לחיים החדשים בא"י. בעוד שנה אני מוכרח לעמוד לצבא אבל כשאקבל "דרישה" מא"י אז אמחל על האזרחות שלי בפולניה בכדי שאסע ישר לא"י. מצפה לתשובתך,

ישראל נוסבוים.

1933 ישראל למיכל נ"י

הזמן קצר והמלאכה מרובה ופועלים עצלים והשעה דוחקת, אבל למרות כל זה לא אמנע פרי עטי מלכתוב לך. חדשות אני יודע ממה שאני קורא בעיתונים. קראתי בעיתון "היינט" כי הנציב העליון החדש בא"י עשה טיול בכל הארץ והיה ג"כ בנס ציונה ושאל את אחד מהקבוצות איך הוא מרגיש עצמו בא"י? והייתה תשובה כי הוא מרגיש עצמו על הצד היותר טוב.

תכתוב מחיי הקבוצות בא"י בכלל ובנס-ציונה בפרט, מהו התוכן החיוני והממשי שלהם? אם הם גם עומדים על משמר העניינים הדתיים ? וגם הצורך לפעול בייחוד במושבות ובמושבים.

לדעתי צריך לרכוש את לב הנוער אל היהדות ע"י חיזוק לימודי וחינוכי ועריכת הרצאות וכיוצא בזה. וגם שיהיה לכך רצון טוב ומחשבה טובה, תכנית פעולה מחושבת ועבודה לשמה, לשם חיבת היהדות הממוזגת עם חיבת העם והארץ. אני מקנא בכם שזכיתם לשאוב אוויר א"י ולדריסת רגל על ארצנו הקדושה. על היהודים שבחו"ל מוטל לחזק את תוצרת הארץ. ראיתי בעיתונים שעשו תערוכה גדולה בתל-אביב הנקראת יריד המזרח, זאת תביא לפעולה ממשית לחיזוק תוצרת הארץ וגם תגרום לתיירים לבוא לא"י.

תכתוב אם השלטונות שבא"י ומדינת אנגליה עומדים על המשמר שיהיה שקט ולא יחזרו המאורעות שהיו בחודש אב תרפ"ט. קראתי בעיתון שבחורף נפלו חללים ע"י רוצחים ערבים, חללו 3 חלוצים וגם קורבן בבלפוריה ובכפר חסידים ואל הרוצחים עדיין לא הגיעו.

ישראל

13.6.1933 האחות גיטל (גוסטה)

נשואה עם ילד ובעלה מתפרנס. לגיטל יש בעיות בריאות (*בהמשך מתברר שיש לה שחפת עצמות*), כרגע מרגישה טוב אבל זקוקה לעזרה כספית ומזכירה לצבי כי בעבר עזרה לו בממון. רוצה להצטרף להכשרה ולעלות ארצה ועליו לעזור לה.

28.3.1934 צ'ורטקוב, האחות אסתר לצבי (פולנית, *מכתב אכול ומפורק*)

האחות הינדה נפטרה בכו' ניסן תרצ"א 1931

גיטל חולה ומונחת בבית חולים ועליה אני בוכה.

המצב בבית קשה מאד, עוני ודלות סובבים אותנו מכל פינה שפונים אליה. תאזור כגבר חלציך ותכתוב לי מכתב.

אסתר

1934, האחות אסתר (פולנית)

אבא מלמד, הבנים לומדים גם משה ונתן.

גיטל נסעה הביתה, יש לה ילד נעים ובעלה מתפרנס.

אסתר

1934, פנחס לצבי ומיכל נ"י ויופיעו כשמש ברקיע,

אתפלא מאד על אשר לא השבתם שום תמונת אות, לא על מכתבי ולא על מכתב אחותכם גיטל, אשר היא כעת חולה על רגל אשר יכאב לה מאד, על כי הוא נפוח מאד עד כי אינה יכולה כלום להניע אותו והיא צריכה לנסוע תיכף ללבוב. חלילה לכם לעמוד מנגד בעת כזאת, למעה"ש תיכף לשלוח כמה פונטים שנוכל לעמוד לעזרתה כי היא מונחת על ערש דווי. כזאת קרה לנו השם ירחם ואתם היו השלוחים הטובים. אביכם מברככם בכל טוב .

פנחס

1934, בהמשך מכתבה של גוסטה (פולנית)

יכול להיות שהאסון שלי הגיע לאוזנכם. אל מי אפנה אם לא לאחי. אל תהיו אילמים והשתדלו לעשות ככל שביכולתכם . אם לא אצטרך לגווע כמו שגוועים אלפי אנשים עניים.

גיטל

1934 יג' ניסן, פנחס לצבי ומיכל

קבלנו את המעות – מאה ושלושים זלוטים. *עברה שנה או יתר שלא ראיתי מכם אגרת, מאד עגמה נפשי. ממש החייתם את נפשות ביתנו ובפרט נפש אחותכם גיטל, היא מונחת על ערש דווי רגלה נפוחה אולי* יצווה הרופא לנסוע ללבוב, עד כה לא יכולנו. תתפללו אתם בעבור גיטיל צביה בת מיטל לרפואה . ישראל למד זה *שנה* וחצי אצל הרב מפראבושני הסמוכה לכאן וכעת נסמך. *ישראל* יעבור ללמוד בלובלין שנבנתה לתלפיות. *ישראל יצטרך לעמוד למבחן (גיוס לצבא?)* בשנה הבאה וכאשר יקבל דרישה מוכן ומזומן הוא לזה.

שמחה הוא כעת אצל גיסו יודיל זילבעשוון בבוטשמוטש,

אסתר לומדת בשול .

משה ונתן לומדים בבית ספר

יעקב וליבאלי (אריה) הם עוד קטנים *בני שש.*

אחותכם שרה עם בעלה גרים באוזורוון (?) *יש להם* פרנסה ורוצים לנסוע לארץ וגם ישראל אחיכם, אם יש לכם אפשרות הזדרזו בזה. תיאותו להשיב תשובה ברורה מה עשיתם בזה ומה לנו לעשות בזה, למותר לבקש עבור כולנו.

אסיים בטוב, חיו חיי נחת וחג (*פסח*) כשר ושמח.

אביכם, פנחס

8.6.1934 , בת-הדודה מטל לצבי ומיכל (יידיש)

מאורסת כבר 4 שנים. מנסים לדבר אל ליבו של הארוס בביתו, שלא ימתין. החתן רואה חשבון ועבד בחנות גדולה אבל מאז שנתיים איבד את עבודתו בדיוק כשהיו צריכים להתחתן. הדוד יששכר שטרנברג הבטיח משרה בצ'ורטקוב והם עברו לשם, אבל הדוד שקרן גדול ולשניהם אין עבודה. באיזה אופן יוכלו לנסוע לארץ ישראל.

11.6.1934, גיטל קליין לצבי ומיכל (יידיש)

אהרון שטרנברג הראה לי מכתב מבנו ישראל בו הוא כותב שנפגש אתכם ושאתם בריאים, ברוך השם, ושחיים (*?לא ברור*) בונה לכם בתים . אני מאוד שמחה לשמוע על כך. השם ישתבח יעזור לכם ושתזכו לבנות אותם בנקל ושהשם ישתבח יעזור לכם בכל אשר תפנו.

עתה, ילדים יקרים, ברצוני לבקש מכם, כפי שידוע לכם היטב, אחותכם גיטל שתחייה, שוכבת חולה מזה תקופה בשחפת עצמות. כבר שבעה חודשים שהיא עם גבס ברגל וסובלת מכאבים חזקים. הרופאים ממליצים שתיסע ללמברג ואין אמצעים לשלוח אותה לשם. כל המשפחה מודאגת מאוד. אין איש שיכול לעזור לה. לפיכך, אבקשכם לשלוח לה כמה שתוכלו תיכף ומיד לאחר קבלת מכתב זה. אינני מסוגלת לראות עוד את הצער שעוברת ילדה זאת.

אני תקווה שתמלאו את בקשתי זו. זוהי חובתכם, מדובר באחותכם. אין לה כאן מישהו אחר שיכול לעזור לה.

עלינו אין לי מה לכתוב לכם. אין שום דבר טוב לכתוב, ועל דברים רעים אינני רוצה לכתוב.

תהיו בריאים וחזקים,

ממני,

גיטל קליין

האח שמחה מוסיף שורה, קבלתי מכתב מההורים לשלוח לכם ואשלח.

14.7.1934, בת-הדודה מטל לצבי ומיכל (יידיש)

המצב הכלכלי בגולה גרוע. לה ולחתנה אין עבודה מזה שנתיים, מבקשת עזרה לעלות ארצה, יודעת שבארץ לא מלקקים דבש. מטל מאורסת ורוצה להתחתן וביחד עם בעלה לעתיד לעלות ארצה על חשבונה. היא יודעת לתפור וחתנה רואה חשבון ויודע אנגלית.

מטל מזכירה כמה עזרה לאחות הינדה ז"ל שהייתה חולה ועכשיו לגיטל שלא פעם הזעיקה רופא מחוץ לעיר בקור העז וגם משכנה טבעת זהב ולאחר מכן מכרה אותה כדי לשלם לרופא. כמו כן משפחתה נשאה ברוב ההוצאות לחתונתה של האחות שרה.

אנא עזרו לי ולחתני לעלות ארצה.

מטל

7.9.1934, בת-הדודה לובה

הזוכרים אתם את ליבאלע הקטנה? עכשיו גמרתי את בית הספר ואני שייכת להסתדרות הכלל ציונית – הנוער הציוני. אחרי כמה שנים אסע להכשרה ואולי נתראה בארץ ישראל.

שנה טובה.

לובה

7.9.1934, דוד ודודה מנדעיל ומלכה (יידיש)

שנה טובה.

7.9.1934, בת-הדודה מטל לצבי ומיכל (יידיש)

אחד המכתבים שלכם הלך לאיבוד. שמחתי שאתה מיכל מתעניין כדי לעזור לי. לחתן שלי קוראים נחמן שטיינברג הוא נולד בסטריך ב- 20.9.1903 לאביו קוראים בן-ציון ושם אמו טובה שפרה ולי קוראים טובה שפרבר, נולדתי ב-13.9.1910 בצ'ורטקוב.

אני ונחמן מסתובבים כבר 4 שנים ורוצים להתחתן. מכיוון שמדובר בנסיעה לארץ ישראל לכל אחד מתאים להתחתן בצורה זאת. מסדרים שידוך והסרטפיקט כנדוניה. תשתדלו בעניין. אולי קיים שם שוחד אז אתם יכולים לתת פונטים אחדים ואני אחזיר לכם. בפולין השוחד נהוג והרבה. בעד סכום גדול שאין לי ניתן לקבל סרטפיקט. תמשיכו להתעניין בי ואני בטוחה שלא תתחרטו.

גיטל בבית חולים שאלוהים יעזור לה. שרה הייתה בצ'ורטקוב , יש לה כבר ילד גדול שלומד בחדר. אצלה כולם בריאים והפרנסה כמו אצל כל היהודים.

מטל

7.9.1934 צ'ורטקוב,דודתכם מלכה (יידיש)

שנה טובה.

20.11.1934 ישיבת לובלין, ישראל למיכל

העניין העומד עכשיו על הפרק היא שאלת העלייה שלי. יש לי מסמך מצ'ורטקוב שקבלתי בעת נסיעתי לכאן ונרשם שם יום הולדתי: 6.12.1914.

קבלתי מכתב מאבינו נ"י. בביתנו הכול עומד על מצבו הישן הידוע לנו. אחותי גיטל בבית חולים. אני עזבתי אותה במצב הנותן תקווה שתחזור לבריאות בזמן לא קצוב. כבר נכנסה רוח חדשה במהות חיי הישיבה הענקית הזאת וראוי להביט אליה ולהתבונן בה בעיניים פקוחות, את תוכנה הפנימי ושאיפותיה. האם נחוצים הם ג"כ למוסדות החינוך הלאומיים בא"י ותועלתם מרובה. אכתוב לך מזה באריכות במכתבי הבא, חזק ואמץ,

אחיך ישראל

11.1934, ג' כסלו

גיטל נפטרה

11.1.1935 צ'ורטקוב, פנחס - שלום לבני היקרים צבי ומיכל

מצרף מכתב של שמחה חושו להשתדל עבורו.

גם באנחה אני מודיעכם כי השכרתי שתי מצבות עבור גיטל והינדי אשר שבקו להן חיים. הינדי, זה שלוש שנים וגיטל בג' כסלו העבר (נובמבר 1934) וצריך לי על זה עוד 1 פונט וגם אם ברצונכם להעמיד ציון לאחותכם רבקה אשר מונחת בלבוב. צריך מעות, אשר מאד רצוני להעמיד לה מצבה. לא היו לנו שום אפשרות לדבר מזה, כי חיי החיים הקדמתי תמיד. אבל הלא זה חסד שאנחנו היהודים מצווים בזה ואם יש לכם אפשרות שלחו גם על זה ותקיימו כמו אם המלכות שאמרה לה: נעמו החסד אשר עשית ... וצלחתם בכל אשר תפנו אביכם הדורש בטובתכם,

פנחס נוסבוים

11.1.1935 צ'ורטקוב, שמחה לאחיי היקרים! (יידיש)

ראשית כל, תסלחו לי על כך שאיני כותב אליכם בעברית.

אולי היה זה כן המקום לתאר את הסיבות שבגללן לא היינו בקשר. אף על פי כן קראתי את המכתבים ששלחתם אלינו, אך אני מצטער מאוד שאנחנו לא עמדנו בקשר אישי, אם כי אינני יכול כעת לעסוק בזה מפני שהדבר יכול היה לקחת זמן רב. שנית, מזה מספר שנים שאתם נסעתם מצ'ורטקוב, אזי ארצה לתאר בקיצור איך ביליתי את השנים הללו. לו היה בדעתי לעסוק בזה, עשוי היה הדבר להפוך לסיפור מעניין ביותר, אך זה לא היה אקטואלי במכתב זה.

זמן קצר אחרי נסיעתכם לארץ, נכנסתי ל "צעירי אגודת ישראל" . אחרי שנתיים, עזבתי את האגודה בשל סיבות אידיאולוגיות. שנה הייתי כבלתי מפלגתי אם כי הייתה לי אז דעה מסוימת איתה אני מחזיק גם היום. אני מאמין שעל כך עוד נשוחח פעם.

שנה לאחר מכן נכנסתי לשורות השומר הצעיר. אילו הייתי אומר שהייתי אוהד משוכנע של השומר הצעיר, הייתי משקר. הצד המעשי של החיים ב"השומר" מצא יותר חן בעיניי לאחר כניסתי מאשר התיאוריה לפני כניסתי. על זה ועל דברים למיניהם הקשורים לכך עוד נתכתב במכתבים הבאים.

מקצוע לא יכולתי ללמוד בשל המצב הכלכלי והצטרכתי למצוא לי משהו. אפילו ניהלתי מאבק בבית כדי שאוכל ללכת ללמוד מקצוע, אך מפני שמצאתי חנות קונפקציה שהדוד יידל מבוצ'אץ' הציע לי והבטיח שאחרי זמן קצר הוא ייקח אותי אליו. להורים שלנו נראה העניין כמטרה טובה. אסור היה לי להתלונן על כך היות שידעתי היטב מהו מצבנו. הדוד קיים את הבטחתו ולאחר מספר חודשים הזמין אותי. למחרת נסעתי לבוצ'אץ'. קיוויתי למזל יותר טוב מזה שהיה לי. מכיוון שמהרגע הראשון היו לי צרות מדודתי. ולא

היה לי טוב. כי לא יכולתי למלא את כל הדרישות שציפו ממני. הרבה פעמים קרה לי שלא הצלחתי להיכנס להסתדרות וללכת ל... *(לא ברור)*. בתנאים כאלה לא יכולתי להתפתח הן מבחינה פיזית והן מבחינה נפשית. אפילו את הספרים שרציתי אסור היה לי לקרוא.

תחילה נכנעתי לדרישות שלהם ולאחר מכן הפכתי למורד מלכות, כפי שאומרים. אי שביעות הרצון של דודי גדלה מיום ליום. אחרי שנה בבוצ'אץ' חזרתי הביתה לצ'ורטקוב, אני נמצא פה בצ'ורטקוב כבר 7 חודשים. חודש אחד הייתי בחנות ועכשיו אני מובטל. אני אפילו חושב שאלך ללמוד מקצוע, רק האם זה יהיה בר ביצוע איני יודע....

ההסתדרות שלנו בצ'ורטקוב גדלה משנת 1931. אתם אשרתם כסף מהתקציב שהיה ל"השומר הצעיר" בגליציה. בשנת 1931 התנועה שלנו מנתה 2,500 אנשים ועכשיו אנו מונים מעל 10,000 איש.

אצלנו מתנהלת פעילות תרבותית באופן סדיר, במקום ההסתדרות שלנו שמונה הרבה יותר אנשים ממה שאנו מתארים. בצ'ורטקוב התפתח מאוד ספורט הפאנק (?). וזה מושך מאוד את האנשים. כל הארגונים התאחדו לספורט הפאנק מלבדנו. זוהי עובדה שבהסתדרות אחת שיש בה רק אולם לפאנק, עומד אולם זה לפעילות תרבותית. ודבר שני, אנשים שבאים רק בשביל הפאנק. על אנשים מסוג זה לא נתמך ב"שומר הצעיר".

אני די פעיל בהסתדרות. זכריה מאזאר היה אמור לנסוע ב-16 לארץ, אך מפני שהבחורה שהייתה אמורה לעלות אתו חלתה, נדחתה נסיעתו ב-30 יום. כשאני משוחח עליכם עם זכריה מאזאר, הוא משבח מאוד את עצמאותכם ואת הנעורים שלכם, דהיינו, גיל 15-16 ולי יש מכם רק מזכרת, תמונה כשהייתם סתם חלוצים והצטלמתם. ממיכל יש לי עוד תמונה ששלחת לאסתר. לכן יש לי ממך, צבי, מזכרת , והוא שיר שלימדת את זכריה מאזאר כשבאת מנאדוורנה. השיר נקרא: "אני יודע שיר". האם אתה זוכר את השיר? הייתי שולח לכם תמונה אך מיד אחרי שאצטלם עם אסתר, אבל לאסתר אסור לצאת החוצה מאחר שהייתה חולה בטיפוס. היא כבר בריאה מזה שבועיים, אולם בחוץ קר מאוד, השבוע היא עוד לא יוצאת. במכתב הבא אשלח לכם את התמונה שלי.

יש לכם דרישת שלום מכל האחים ומאסתר. אתם זוכרים את התאומים? הם כבר בני 7 . הם ילדים אינטליגנטים מאוד. הם הטובים ביותר בחדר ולומדים כבר גמרא. לפני שנתיים הם כבר ידעו לקרוא בשעון. הם יודעים חשבון כמו ילדים מכיתה ד'.

המצב הכלכלי של פולין נהיה גרוע מיום ליום. גם אצלכם מתגברת האבטלה והניצול של הסוחרים הקטנים. ודאי מוכר לכם היטב המצב בחו"ל. מפני שיש לכם בארץ עיתונות טובה יותר מזו שאצלנו בגולה. אני קראתי מספר פעמים את העיתון "דבר" ואני רואה שמדובר בעיתון די רציני. הרבה יותר רציני מהעיתונים הפולניים. האם אפשרי עבורכם לשלוח לי כל שבועיים את העיתונים הללו? זה עשוי להיות טוב מאוד בשבילי.

תכתבו לי מה נעשה בארץ. האם המצב הכלכלי הוא ממש טוב?

כפי ששמענו פה מעמד הפועלים מתנגד להסכם שלום עם הרוויזיוניסטים. תכתבו האם בעצם כך הדבר.

תכתבו לי מהי עמדתכם לגבי השלום. אתם שמעתם בוודאי את הקריאה של הקיבוץ הארצי נגד השלום!

קראתי בחוזר את ההודעה של הקיבוץ הארצי. ההודעה פורסמה בארץ. בפולין יצאה התנועה בתעמולה נגד השלום.

קראתי באחד החוזרים שבנס-ציונה התקיימה אסיפת-עם מטעם הקיבוץ הארצי שאורגנה נגד השלום. במידה שלא יהיה עבורכם בלתי נעים להשיב לי על השאלות למיניהן, תענו לי 1) מתי ומדוע אתם יצאתם מהקיבוץ? 2) מהי עמדתכם לגבי "השומר הצעיר". 3) ובכלל לגבי הקיבוצים...

תכתבו לי האם השיטפונות גרמו נזקים רבים?

תכתבו לי במה אתם עובדים. שמעתי שלמדתם צביעה. תכתבו לי האם אמת הדבר?

הייתי יכול לכתוב לכם עוד הרבה אך אין זה אפשרי במכתב אחד.

אנא מכם, תענו לנו תיכף ומיד.

ולך צבי, אבקשך שתכתוב גם. מאוד לא נעים לי לכתוב ביידיש, אך תהיו בטוחים שהמכתבים הבאים יהיו בעברית.

חזק ואמץ צבי! חזק ואמץ מיכל!

שמחה נוסבוים

1935 (?) 28.1, האחות שרה לצבי ומיכל (יידיש)

האם אתם בריאים ובמה אתם עובדים, האם אתם מרוויחים מספיק? חוזרת וכותבת האם תוכלו לעשות משהו למעננו בבקשה או המלצה כדי שנוכל לנסוע לארץ. אנחנו חיים בזמנים קשים ועובדים קשה לפרנסה, מתענים וסובלים ואין באפשרותנו להרוויח את פת לחמנו.

אל תשכחו שיום ח' באדר הוא יום הזיכרון של אמנו מטל, עליה השלום, אני תקווה לנסוע ל"יארצייט" ואז אתפלל גם בשבילכם.

בני משה'לה שמח שהדוד הערש (צבי) והדוד מיכל יבואו אלינו ייקחו אותנו לפלשתינה ואז הוא יאכל שם הרבה תפוזים וענבים. הוא מבקש תמונות שלכם.

אחותכם שרה

11.6.1935 צ'ורטקוב , שמחה למיכל (יידיש)

בתשובה למכתבך, אני חושב שבעניין עלייתו של אחינו ישראל נקבל בימים אלו תשובה ממך. האם ישראל יתאים את עצמו לחיי עבודה כשיגיע ארצה? זאת עליכם לשאול את ישראל.

עלייתי חשובה לי מאד. ביחס לעתידי יש לי עכשיו מה לעשות פה, אבל חשוב לי יותר לעלות לישראל וזה שאתם עוסקים בעלייתי לא יהווה מכשול לעלייתו של ישראל וגם משפחתנו תתעניין בכך.

ועוד דבר נוסף, זכור שבשנת 1936 לא אוכל כבר לנסוע כקטין. מיכל, אני יודע באמת שההבאה כרוכה גם בקשיים רבים, פשוט מאוד, מכיוון שאתם מחוסרי עבודה. ההשפעה הכלכלית בחברה קפיטליסטית, תהיה הרוחניות אשר תהיה, אינה יכולה להיות טובה לעובד. אני רוצה להסתמך, כפי שמסתמכת ארץ קפיטליסטית , כלומר לכך שינהיגו בארצנו רמת תרבות גבוהה יותר, שישאפו לשיפור במצב המשק ועוד ועוד. ובאמת צריך לראות היטב איך שולחים את הילדים לבית הספר מפני שאין להם ספר, או שיש אחד ולגמרי מפורק . כל הילדים במצב לא טוב ואסתר כבר חולה. היא צריכה לנסוע לטאטארוב. דווקא אני חושב שעתידי בעלייתי לישראל וכל תקוותי היא בכך. אני מאמין בכל כוחותיי שאם אנחנו וכל ארבעתנו נהיה כולנו, נוכל להביא את המשפחה. אבקשך בכל לשון של בקשה שתענה לי תיכף ומיד למכתבי זה. ותכתוב לי מה אתה עושה? ומה עושה צבי? תמסור לצבי דרישת שלום מכולנו ותבקש שגם הוא יכתוב לי משהו, כי למעשה, אני לא יודע מכם שום דבר. ומליבכם איני יודע דבר.

אחרי כל זה, יש לי אליך בקשה נוספת. אולי תקבלו זאת כמשהו אנוכי מצדי. זה בעצם משהו מאוד חשוב עבורי ועבור ההסתדרות. מה שאני מבקש, אם רק הדבר אפשרי עבורך, הוא: האם תוכל לשלוח לי כסף למושבת מנהלית (כך כתוב בעברית), ההסתדרות מאפשרת לי הנחה, אך כסף אין לי. וגם לתלבושת צופים אין לי כסף. עבור טיולים אני משאיל לי תלבושת. מלבד נושא הכסף, אני ממלא את כל מחויבותי.

אני מבקש ממך שוב שתענה לי תיכף ומיד,

שמחה

סלח לי על שאיני כותב טוב או שאינני מתבטא נכון. אני יודע לקרוא, אך בשל כך עלול לפעמים מכתבי להיראות מאוד מצחיק. רק לדאבוני, קשה לי מאוד להתבטא בכתב ולומר את מה שאני רוצה להגיד.

אני מחכה בחוסר סבלנות לתשובתך.

23.9.1935 לובלין, ישראל למיכל וצבי יקירי – נס ציונה

אני נמצא כעת בישיבת חכמי לובלין. כבר כתבתי לכם שהרב "מפרובינא" נתקבל בתור מנהיג וראש מתובתא (?) הישיבה בלובלין היא ישיבה עולמית וענקית, הכי גדולה ורחבה שאין דוגמתה בעולם והיא גדולה כפליים מהאוניברסיטה בגובה 5 דיותות . אני מצרף תמונה בעת התפתחותה. האולם הענקי באורך 30 מטר וכמידה זו גם אולם השיעור. ההסתפקות הגשמית היא על הצד היותר מעולה וחשוב בכל פעם באים אישיות גדולות לבקר את הישיבה וגם מהמנהיגים ראשי הציונות וראשי הקהילות ונושאים נאומים ארוכים אודות הדברים העומדים היום על הפרק ובלב כל אחד נכנס חוש של נואם דתי לאומי.

הישיבה, כאילו היא עולם בפני עצמה והיא מובדלת מהשפעת אחרים ולמרות כל אלה השפעת הרעיון של ארץ ישראל התחילה להיות מורגשת בפנימיות בלב איזה תלמידים וקצת מהם מדגישים כי החיים הנצחיים של ארץ ישראל יכולים לבסס את החיים האקונומיים על יסוד יושר וחוק. כמובן שיש מהם שמתנגדים לזה. והנה מוטל עלי לסבול את הישיבה כמו לחיים נחמן ביאליק ז"ל בהישיבה בוואלאזשין (וולוז'ין) וזה ניכר מתוך "המתמיד" שלו וכאשר ראיתי בהביוגרפיה שלו. רעיון החיים החדשים הארצי ישראלי בוער בקרבי מאוד וכבר כתבתי לכם ואבקש מכם עוד פעם שתשתדלו עבורי לשלוח לי "דרישה" לעלות לא"י וכבר קבלתי הזמנה למשרת רב מהרב מפראבוזנה ושאקבל מכם תשובה שתסכימו לפעול פעולה ממשית עבורי.

אני מוכן להשכים כאור הבקר ולעזוב את חומות הישיבה ולהתקרב שם בא"י לרוח חייכם.

הנה גרם לי עוגמת נפש מאד מזה שכתב לכם אבא בלי ידיעתי שאין רצוני כבר לעלות מחמת שנסעתי ללמוד, אני הייתי מחכה בביתנו לקבל מכם תשובה ולא קבלתי והוכרחתי לנסוע ללובלין. השתדלו עבורי עכשיו השעה. ראיתי בעיתונים ההרצאה של "העליה מיניסטר", הציר י. גרינבוים וגם הרצאתו של המזכיר הראשי למשרד העלייה אצל ממשלת הבריטים בא"י –אדווין סמואל בעת מסיבת עיתונאים כי מיום שעזב חיימסאן (?) את משרתו ועמד אנגלי במקומו, החליטו שהדרישות לסרטיפיקאט עומדת להשתנות.

אני מוכרח לעמוד לצבא בקיץ הבא.

אני הייתי בשבוע שעבר בוורשא הסמוכה לכאן עם חבר המועצה המחוקקת של הישיבה ובקרנו את המשרד הארץ ישראלי אודות אינפורמציות שונות שהישיבה החליטה לשלוח ציר לקבץ כספים בא"י עבור הישיבה. ראיתי שם דבר שראוי להתבונן אליו, איש אחד מפה רצה למנות שני מאות וחמישים דולרים בעד סרטיפיקאט ולא רצו בשום אופן לקבל מידו והוא פועל יוצא מהרעיון הארצי ישראלי שנכנס עמוק עמוק בלב כל אחד ובפנימיותו של נשמתו. אבקש שתודיעוני משלומכם ומעבודתכם הפורייה בעד עמנו וארצנו ומקווה שבזמן קצר אמצא גם אני במחיצתכם. כמדומה שראיתי בעיתונים שבונים בית פועלים של ההסתדרות בנס ציונה. האם כבר שקט מהמריבות במפלגות הנמשך מאז הרציחה הנוראה של ארלוזרוב ז"ל ומה מהותה ותכניתה של המושבה נס-ציונה.

אני מברככם בברכות לבביות לשנה החדשה ולהתענג בזיו החיים והשלום,

אחיכם ישראל נוסבוים

ישיבת חכמי לובלין, דף מתוך מכתב מקורי של ישראל

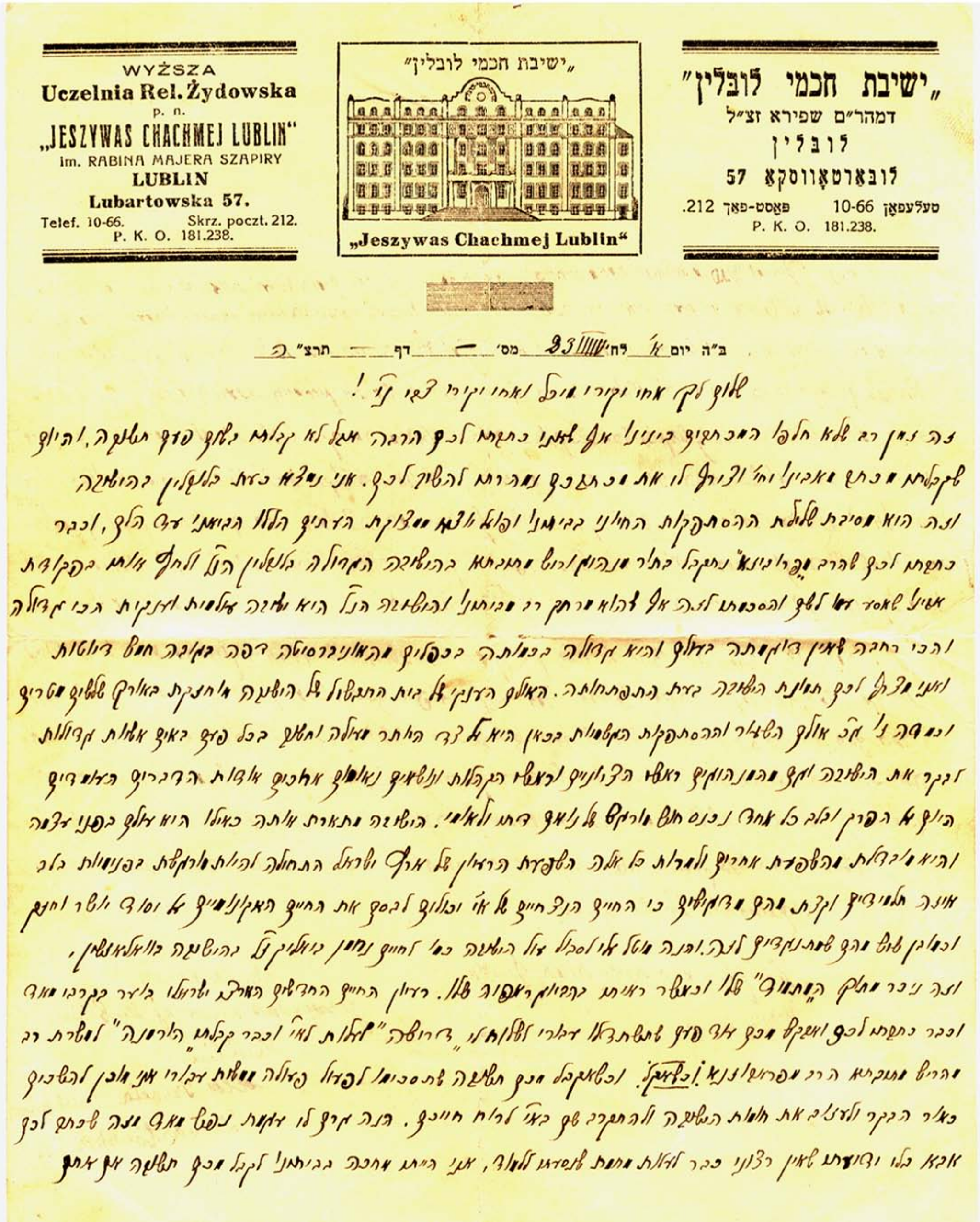

„ישיבת חכמי לובלין"
דמהר"ם שפירא זצ"ל
לובלין
לובארטאווסקא 57
טעלעפאן 10-66 פאסט-פאך 212.
P. K. O. 181.238.

„ישיבת חכמי לובלין"
„Jeszywas Chachmej Lublin"

WYŻSZA
Uczelnia Rel. Żydowska
p. n.
„JESZYWAS CHACHMEJ LUBLIN"
im. RABINA MAJERA SZAPIRY
LUBLIN
Lubartowska 57.
Telef. 10-66. Skrz. poczt. 212.
P. K. O. 181.238.

ב"ה יום א' לח' ... מס' ... דף ... תרצ"ה

ישיבת חכמי לובלין 2004

צולם ע"י תמר אוריון בעת ביקורה במקום בשנת 2004.

3.10.1935 בזריק ? (לא ברור)**, בן-הדוד יוסף לצבי** *(* יידיש, האח הצעיר של פנחס נוסבוים)

צבי, קבלתי את מכתבך רק לפני ימים אחדים. מפני שלא הייתי בבית.

קרוב לוודאי ידוע לך שהייתי שלושה שבועות בזקופנה : כתבתי לך משם מכתב. והיינו גם ב-ראוונא, שצ'אמניצא, גריניצא(?) ועוד. נחתי קצת. ניחא, אספר לך הכול בעל פה. הנך יכול לשער לעצמך היטב, איך ביליתי טוב בתקופה ההיא. פשוט חבל מאוד שאתה נמצא בנס ציונה ולא נח אתי.

אני מצרף כאן תמונות אחדות כדי שתוכל לראות איך התגלגלתי בשלג בהרים.

צבי! אל תיבהל! מצאתי לי בחורה ואולי אקח אותה לארץ ישראל. לה אין עוד הרבה חשק לכך אך אני מנסה לשכנע אותה ונדמה לי שאצליח בכך.

בנוסף על כך, הנך רואה שבגלל עניין זה ועוד מספר עניינים קטנים למיניהם לא נסעתי רחוק מפולין. רק בשל כך לא רציתי לכתוב לך.

הייתי כבר רוצה לחזור. העיתונים בפולין כותבים רבות על סכנת המלחמה ותוצאותיה, ואני חושש שהסכנה היא באמת גדולה. שמדינתנו תיהפך עכשיו למחנה-מלחמה עבור האימפריה האנגלית. ועם מה זה מריח – זאת אני יודע היטב...

אני נוסע כל הזמן למחוזות אחרים מהסיבה הפשוטה שהבחורה היא מאושוויץ. אנחנו נסענו ביחד וטיפסנו להרי הטאטרי ועוד. מחר אסע לקטוביץ למספר ימים.

תכתוב לי מה נשמע אצלכם? אנא, מסור לבני ולישראל (?) דרישת שלום מהאחות ומהאימא.

מה נשמע בבית החרושת של מיכל? ומה הוא עושה בכלל. מה קורה בנוגע לעבודה ואיפה עובדים כעת?

יוסף

יוסף בן הזקונים של הרב יעקב נוסבאום (אבא של פנחס). יוסף הפסיק עם לימודי הדת ואביו דרש ממנו לעזוב את הבית.

21.10 ?1935 יאזיאורני, שרה קנול לאחי היקרים (יידיש)

אני מודה לך מאוד על 50 הזלוטי ששלחתם לי, אך אני מתפלאת מאוד שלא כתבתם לי מכתב. האם רציתם רק להיפטר ואני לא שווה בעיניכם אפילו שתוסיפו לי מספר מלים?

איני יכולה לתאר לכם איך נהניתי מהזלוטי הללו. יכולתי לסחור קצת בולי עץ לחימום עבור החגים. הרווחתי אותם לחג וחשבתי שאצליח לשמור כמה זלוטי ללידה. אני מקווה שבחודש הבא אלד.

אני חולה כל הזמן ויש לי בעיה עם הרגליים. הרופא שולח אותי לקזארטקוב ללידה. ואין לי כסף לנסוע. בדיוק חלה אצלנו סוס והצטרכתי לתת לטוביה קצת מהזלוטי כדי שיזמין לו סוס. הוא חיפש עוד להשיג אך לא היה לו כבר במה לנסוע והפרנסה היא במקום ראשון. אז תארו לעצמכם כבר באיזה מצב אני נמצאת כעת. ואתם אפילו לא מוצאים צורך לכתוב לי מלים אחדות. והתפטרתם ממני עם הכסף.

אנא, כתבו לי איך הולך אצלכם, מה נשמע עם הבריאות ועם הפרנסה והאם אני יכולה לבקש מכם את מה שאני צריכה, מאחר שאינני יכולה לתאר לכם באיזה מצב אני נמצאת. חסרים רק ימים ספורים ואין לי במה לנסוע ואני פוחדת להישאר כאן מאחר שצריך רופא מומחה ומדובר יותר בעבודה של בית-חולים. אני מוגבלת בגלל הכסף ומה שיש לליב לא מספיק אפילו לפרנסה, לא לתקופה כמו זאת שאני נמצאת בה כעת.

אנא, כתבו לי האם נטע מיידאנק מסר לכם את מכתבי, או שסתם רציתם להפתיע אותי ולשלוח כסף ללא מכתב. אני מבקשת מכם, יקיריי, שתכתבו לי מכתב עם מעט זלוטי. האל שבמרומים ימלא לכם , בזכות זאת שהנכם מצילים אותי, את כל משאלותיכם.

אני תקווה שתקשיבו לי בהזדמנות זאת ושתשלחו לי מיד. כמובן, הייתי רוצה מצדי להודות לכם ולהחזיר לכם כשתשתפר אצלי הפרנסה.

מוישה'לה שלי שואל אותי עכשיו, אימא, מתי יבואו הדוד הירש והדוד מיכל? ואני עונה לו: כאן חורף, אם הם ישלחו לך כסף אוכל לקנות לך מגפיים, כי הבטחתי לו לקנות לו לחג נעליים. והוא היה צריך להמתין והלך להתפלל עד שהסנדלר תיקן לו את הנעליים הישנות.

ושוב אני מבקשת מכם שתכתבו לי על מנת שעוד אספיק לענות לכם לפני שאפול למשכב (*נולדה בת*).

אני גם מתפלאת, וחושבת מהי הסיבה שהירש (צבי) טרם חושב להתחתן. אנא מכם, כתבו לי על הכול אך לכתובת נכונה. כי הכסף הגיע לפלוטקובסצה. עלה לנו במאמצים רבים עד שקבלנו אותו. כמעט שהוחזר.

LEON KNOLL

YCZIEWCOVNY HOTO CROVTKOWO

דרישות שלום לבביות ואיחולים לבביים לשנה החדשה. לייב ומאניה מוסרים לכם גם דרישות שלום ונשיקות.

אחותכם, שרה

ועוד פעם שלום!

שמחה לצבי (יידיש, מצורף למכתבה של שרה)

לדאבוני, אין לי מה לכתוב לך. אני מצטער על כך, אולם אין לי ברירה אחרת מלבד להצטער. הסיבה לכך כרוכה בשתיקתך ובהיעדר תשובה לכל מכתביי. אני אפילו מבין את סיבת שתיקתך אם כי אינני מצדיק אותה וזאת בשל שני טעמים: ראשית כל, והיה אם אפילו מדובר במכתב שהוא חסר תוכן ואינו מעניין, היית כן צריך לענות במקרה זה. שנית, אני סבור שהערך של מכתב צריך להיחשב לאו דווקא לפי הסגנון והכתיב הנכון, הגם שזה חשוב מאוד, אלא יש לחשוב מה האדם חשב.

נדמה לי, שעל אף שאינני מנתח את מה שאני חושב, אתה מבין אותי.

אני מתייחס באותה צורה לאחינו היקר מיכל.

אני סבור שבפעם הבאה יהיה לי מה לכתוב.

באהבת אח,

שמחה

סלח לי שהמכתב לא כתוב בצורה נקייה.

השעה 12 בלילה ואני כותב לאור נורה עמומה.

1935? מטל בת דודה בת של שפרבר-שטיינברג שני מכתבים (יידיש)

1. לחברה שלי יש בפלשתינה אחות שבעלה נגר. היא כתבה לה שאם בעלה ילמד כאן, לעבוד עם לכה ולצבוע אזי יוכל לעלות כעובד מקצועי. אבקשכם למצוא בית חרושת או סדנא כלשהם שיכולים לקבל סרטפיקט לעובד מקצועי. אם הדבר יעלה כסף אשלח לכם. חשבו שנית איזה מקצוע צריך ללמוד בעלי. אני יודעת היטב שבארץ ישראל עובדים הרבה, אולם בשבת יש זמן לחשוב על השני ולענות. אבקשכם לדאוג ולענות אתם הקרובים היחידים בישראל שיכולים לעזור. אני מתגוררת אצל אבא , ענו לכתובתו. מה מעשיכם ובמה אתם עובדים?

מטל

2. *מכתב קרוע* – אשלם כדי לנסוע לירושליים. אנחנו שתי נפשות צעירות שרוצות לחיות. אני לא שקטה, אל תשכחו ותשתדלו, דרישת שלום חמות ונשיקות , בת דודתכם

מטל

26.3.1936 תרצ"ו, קופיצינצע, פנחס לצבי ואולה

מזל טוב שהתארסתם בשעה טובה ומוצלחת וכעת רבה שמחתי שכבר הגיע התור לנישואיכם. מה מאד תאב נפשי לדעת טבע זוגתך אם היא בת מקשבת לדברי יהדות. מה מאוד תאבה נפשי לראות בטובתכם הגשמי והרוחני ביחד, כי זה כל האדם. אני שמח לראות תמונתכם. לא יכולתי להתאפק מלכתוב לכם לפני בואי לביתי.

אחותך אסתר חולה, השם יתברך ישלח לה רפואה שלמה.

הטבתם לעשות בשלחכם בעת הלירות וגם טוב עשיתם בשלחכם לאחותכם שרה.

כתבו בפרוטרוט מנישואיכם והזמינו את קרוביכם משפחת אהרון שטרנברג וכן מתל-אביב את משפחת דודכם שלמה נוסבוים שהוא עצמו יעלה בקרוב. מה מאוד אני רוצה שתתחברו לאנשים כשרים כדי שתנהגו ג"כ בכשרות.

חג כשר ושמח אביכם

פנחס

פנחס יודע כי בנו אינו מקפיד בדת ובעדינות בצרוף משלים, מבקש שישמור על מצוות.

האמא לאה שולחת ברכות ביידיש.

1936? צ'ורטקוב ב' דחוה"מ פסח, פנחס לצבי ומיכל ובנות זוגם

פנחס דואג למצב הפרעות בישראל. בפולין אין בשורות טובות כי כבר שבענו בוז והיינו לחרפה.

הוטב מצבה של אחותכם שרה ויש להם פרנסה.

שמרו מה שכבר הזהרתי אתכם להניח תפילין בכל יום כי אז יראו מכם עמי הארץ ככתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נראה עליך" וכו'.

אחיכם שמחה דורש בשלומכם, תשלחו לו בחזרה....? ...(יידיש)

1936 צ'ורטקוב ג' דחוה"מ פסח, פנחס לצבי ומיכל

פנחס מלמד בעיירה זאלאזוץ או זולוזץ ושם חי אדם בשם דומה שהוא כנראה קבל את מכתבו של מיכל.

פנחס שמח שצבי ומיכל בונים בתים ומודה על הכספים ששלחו.

שרה ובני ביתה בקו הבריאות.

22.4.1936 צ'ורטקוב, שלום צבי ואולה (יידיש, לא ברור מי הכותב כנראה שמחה).

קבלנו את מכתבכם והתמונה אני שולח לכם תמונה קטנה שלי.

בפולין, בקרקוב ולמברג היו אירועים נוראים במכתב לחוד אכתוב לכם פרטים. אין זה צריך לעכב אתכם לענות, אסכים שמכתבנו יצטלבו.

אתמול נמכרו כאן עיתונים יהודים.

17.7.1936 זאלוזעץ (Zatoace), פנחס לבני אהובי צבי לב"ז ולבני מיכל ולז"ג

בליבי עליכם לעת כזאת אשר כל אדם ירעד מפחד לשמע אוזן ידווה נפשנו מפחד ובלהות אשר יקראו את בני ארצנו, אשר אנו קוראים בעיתונים. אני מעיין על מקומכם בנס –ציונה. כתבו לי. אני לא אוכל לכתוב אליכם בכל עת מחוסר פרוטה על הוצאות הדואר. האיגרת הקודמת כתבתי בהוסיאטין ונתתי אותה בארגז הדואר בטוירנאפאל בעת נסיעתי לזמולאזיץ(*כתיב שונה*) מחמת חסרון הפרוטה. בתי אסתר ב"ה כבר ב... לפי מצוות הרופא המומחה ע"כ תתעצמו ותשלחו לה לפי הכתובת הבאה...ביארמצי (Yaremeze)

אחיכם משה יתחיל להניח תפילין בשעה טובה ומוצלחת.

אני כעת מלמד בזלזיץ הסמוך לטוורנויפיל.

ההכרח לא יגונה אבקש תיכף לשלוח מעות ואתה בני מיכל חזק ואמץ במצווה זאת. כתבו עליכם וממצב אחינו וקרובינו.

פנחס

18.4.1936, האחות שרה לצבי (יידיש)

אחי היקר, גיסתי היקרה, מזל טוב לבבי, שתהיו תמיד ביחד מאושרים. הרבה דמעות שמחה זלגו מעיני.

צבי היקר כתוב איך אשתך ומניין היא. שתכתוב בעצמה כמה מלים כדי שנכיר אותה.

כתוב בעיתונים שבפלסטינה יש מספיק עבודה ומרוויחים טוב. האם אתה מתפרנס יותר טוב?

אין לך מושג באיזה מצב קשה אנחנו נמצאים ומקווים שיום אחד המצב יוטב.

הייתי רוצה לדעת מה אשתך צריכה מעבודת יד ושמשהוא יבוא מפלסטינה אשלח לה.

דרישת שלום לבבית גם לאשתך.

שרה

1936 אסרו חג, פנחס לצבי ואולה

הננו להביע לכם תודתנו על משלוח הלירות, החייתם את נפשותינו.

הוטב לאחותך אסתר וכבר הולכת היא על רגליה.

נא לפרוש בשלום מיכל, קבלתי מכתבו וקראתי בשמחה כי בדעתכם לבנות לכם בית ב"ה.

אחיכם ישראל בלובלין. בני המשפחה מצרפים את ברכותיהם.

מאד אבקש להשתדל עבורנו ,על מי מאתנו לעלות ארצה.

פנחס

ברכות ביידיש ופולנית מאמא לאה, האחות אסתר והאחים נתן, משה ושמחה.

1936 הוסיאטין, פנחס למיכל *

פנחס מלמד בעיר הנ"ל.

מה מאד גדלה שמחתי בבשורה שהתחתנת ביום ל"ג בעומר, שזיווגכם יעלה יפה ותהי לך האישה הזאת לעזר ולהואיל ולרוב הצלחה בכל אשר תפנה ואזכה לשמוע מכם בשורות טובות ולראות מכם דור ישרים מבורך. מה מאד שמחתי בתמונת חברתך ולא יצאתם חובתכם עדיין תכתבו לנו שניכם ביחד. למותר יהיה כי ארבה דברי לאשתך כי תשמור על טהרת המשפחה.

(כתב היד לא ברור נכתב על מאורעות ופרעות לא ברורה הכוונה האם לארץ ישראל או פולין)

אני כותב האיגרת בהוסיאטין עיר שעל הגבול, מכאן רואים את בני רוסיה עובדים את שדותיהם.

(הוסיאטין, על גבול נהר זברוץ המפריד בין גליציה לרוסיה) עד כה הייתי בקופיטשיניץ, אני מעקב את האיגרת עד נוסעי לחג השבועות לביתי למען יברכו אתכם לשמחתכם.

פנחס

1936 הוסיאטין, פנחס לצבי וזוגתו (אותיות המכתב לא ברורות) *

פנחס שואל על קרובי משפחה שעלו לארץ ישראל: בן דודנו הרב שלמה נוסבוים נ"י, אהרון שטרנברג וב"ב. *(לא שמעתי עליהם אף פעם)*

אחותכם אסתר ע"פ צוואת הד"ר המומחה שתיסע תיכף למקום אויר טוב לשאוף אויר צח (*שחפת או טיפוס?*) ע"כ נחוצה תמיכתכם.

צבי תניח כל יום תפילין.

פנחס

2.12.1936 צ'ורטקוב, פנחס לצבי *

קבלתי מכם את הפונט וממיכל ארבעה לירי, ממש החייתם אותנו במתנותיכם. מה שלומכם ומה שלום כל הארץ. מה מאד רצינו למנוע לענותכם, אבל הכרח יאלצנו להתנצל לפניכם, כי הרחמנות עלינו גדלה עד למאוד, כי נגעה יד ה' באחותכם אסתר והיא חולה מאוד ואין עצה. אנחנו חיים חיי צער וצריכים לישועה גדולה בכל הפרטים. האם יש באפשרותכם להעלותנו לארץ, אנחנו רוצים לברוח מדירתנו אין לנו שום אפשרות. אין קונים לדירה.

האם כבר גמרתם בנין ביתכם בשטומ"צ?

(פנחס נרגש מאד לפי כתב היד. האחיות רבקה והינדה נפטרו, לא ידוע ממה. גיטל נפטרה משחפת עצמות, אסתר כנראה חולה בשחפת, נשלחה להבראה, תנאי המגורים גרועים. הבית כנראה לא מאוורר מספיק, בניגוד לנשים הגברים נמצאים יותר מחוץ לבית באויר החופשי)

הסיבה שכתבתי שאני רוצה לברוח מדירתי היא לא לבד, אנשים ודוקטורים יאמרו לנו כזאת.

היום הייתי אצל ד"ר שור וד"ר מומחה נוכרי ואמרו לי שאפנה דירתי. ועוד , מה שירגש אתכם, אחיכם שמחה מרגיש מעט כאב בכתפיו זה זמן ורופאים אומרים לו כי צריך.....

שמחה עובד אצל גיסו מרדכי בחנות אבל מתיירא אני אם מותר לו זה. לדעתי היה טוב עבורו לעלות לארץ. טכסו עצה הן עבור כולנו או שמחה לבד וישראל לבד לעלות ארצה, וזכותכם תהי גדולה מאוד.

אחותכם אסתר מבקשת כי אכתוב עבורה כי איננה יכולה לכתוב לכם.

הואיל בטובך להראות האיגרת למיכל כי לשניכם נערך. לא קבלתי איגרת שמיכל שלח לנו.

אמכם ובני הבית דורשים בשלומכם, באהבה,

פנחס

1937 מוצ"ש ערב סוכות, פנחס לצבי וב"ב

כאן הבתים מסוגרים והחלונות מוגפים למען נוכל להיחבא בעת הצורך. אנחנו דואגים בעיקר על מחיית היום – פרנסה. השנה אחותך שרה לא באה למכור כובעים מחמת המצב. אין לבעלה עבודה קבועה והיא מוכרת כובעים כדי לעזור בפרנסה. יש לה בן ובת יפים מאד. הבן בפולקסקול (*בי"ס עממי*) והבת בת ג' שנים, חריפה וחרוצה. אני בקרתי אותם הקיץ.

ישראל עוד בעבודת הצבא בראווני ואחיך שמחה בחנות אצל ליאון קנול. משה גמר מחלקה שביעית, ע"כ נתתי אותו ללמוד מלאכת מסגר-שליסר, כי בזה בחר. נתן לומד במחלקה החמישית ולייבלה וינקעלי *(אריה ויעקב)* במחלקה רביעית וגם לומדים עברית.

הכתובת של אחותך על שם בעלה , היא גרה בבית חותנה....

אני מלמד נער אחד אין לי יותר. אני מנסה מעט לסחור, אבל צריכים גם לזה מעות.

תאבו להודיעני מה שלומכם, משפחותינו וקרובינו בארץ (*מציינים שמות*), היש כעת פרעות?

צבי הן ידעת שמיכל שולח לי בכל חודש 30 זהובים. יש בעיה הכסף נשמר בדואר בגלל בלבול בכתובת שלחו מכתב הסבר בדואר אויר והכסף ישוחרר.

פנחס

1937 צ'ורטקוב, פנחס למיכל

מזל טוב להולדת תמר לאחיך. האם אתה נפגש עם קרובי משפחה שעלו ארצה?

שלחתי לאחיך שני פוטוגרפים (תמונות) אחת מהן עבורך. הוא כתב לי כי רצון חותנו היה בזה. *(לד"ר קורט פליישר היקה מברלין היה חשוב לדעת איך נראים בני משפחתו החדשים ממזרח אירופה,אוסט יודן)*

בטח רצונך לדעת על דודתך שרה חנה בבודשאן. ברוך השם טוב לה, היא ניגדת (*אומרת*) כי בעלה עשיר גדול.

על שלום אחותכם שרה הודעתיכם במכתב גלוי לצבי. הייתי אצלה לפני שבועיים, השבעתי נחת מילדיה, אבל לדאבוני איננה בקו הבריאות. כואב לה השכם והיא צריכה לאכול טוב ולקבל עליה בשר כי היא רזה. תעמדו לה לעזר במה שתוכלו. אני מקבל מכם הפונטים רגולרי בכל חודש והשם ימלא מחסורכם כפל כפליים. תפרוס בשלום רעייתך.

פנחס

8.8.1937 צ'ורטקוב, פנחס לבניי היקרים מיכל וברטה *

שנה טובה וגמר חתימה טובה, אתפלא עליך בני, מדוע לא קבלתי מכם עוד שנה טובה. מקודם היית אתה הכותב, אחיך כתב לי פעמיים. מה שלומכם, אבקש לראות תמונתכם.

אחיך ואמכם מברכים אתכם בכל טוב ושנה טובה ומבורכת.

אביכם החפץ בהצלחתכם,

פנחס

8.2.1938, פנחס לצבי

הנה אגרתך לנכון קבלתי, והאמת אומר לך כי מאד הנאתנו בו כי מאד תערוג נפשי לשמוע מכם בכל עת בשורות טובות, תמונה מילדתכם לא קבלתי.

כתוב לאחיך ישראל בלובלין רצ"ב הכתובת.

מה שלומינו? אודיעכם כי אנחנו החיים והשלום והבריאות. פרנסתי הוא מצומצם. אני מלמד ומרוויח 10 זהובים לשבוע. משלוחכם אשר אנו מקבלים רגולרי עוזר לנו מאד.

אודות המצב הכללי בכאן הוא כמו שאתם מקשיבים, גזרות כאן כמו באשכנז וברומניה אשר נתחדשו בכל יום גזרות קשות על היהודים השם ירחם.

האם יש אופן שנוכל לקוות ליסע לארץ ישראל, כעת יש קונה על הדירה אשר רוצה לתת שני אלפים זהובים אבל אני חייב עליה... אני מוכן למכור אם היה אופן לנסוע לארץ ישראל.

על שאלתך על אחיך. שמחה הוא אצל גיסו מרדכי שטרדלער(?) בעל של רבקה בחנות קונפקציה קטנה ושכרו מצער. אחיך משה לומד בשוהל במחלקה שביעית אשר צריך לגמור בקיץ. אחיך הקטנים לומדים בחדר ובשוהל. נתן ויעקב ואריה הם כולם דורשים בשלומכם באהבה רבה.

למשה יש תשוקה לעבודת שדות וכרמים. הוא עצמו עובד הגן שלנו בזו השנה והוציא פירות עוד יותר טוב מבכל שנה.

אני מצרף אגרת לאחיך מיכל

מצפה לשמוע מכם בשורות טובות.

פנחס

3.3.1938 לובלין, מישראל לצבי

מכתבך הגיעי בצרוף מכתבו של אבא נ"י ולא האמנתי למראה עיני שאחרי שביתת קולמוסך ומניעת פרי עטך ממני זה שמונה שנים רצופות מאז עלייתך ארצה ולא מצאת לנכון להשיב לי על כמה מכתבים שערכתי אליך עוד לפני איזה זמנים כבירים וכעת נפרצה פתאום חומת הברזל המפסקת ויצא מכוח אל הפועל עט סופר ממך. תמחל לי על אשר אני מפריז על המידה לכתוב אליך דברים נמרצים הקשים כגידים כי הדברים מורכבים בתוכחה מגולה ואהבה מוסתרת ואתך הסליחה.

ישראל

יתר המכתב מליצי ומקריאת עיתונים,ישראל דואג למצב הכלכלי ובטחוני בארץ ישראל. מסתבר ששוחרר מהצבא הפולני, כי חזר לישיבת לובלין ובקרוב ישהה בחג הפסח בוורשה.

17.4.1938 צ'ורטקוב, פנחס לצבי ומיכל *

מיכל, אהוב וחביב מכתבך בעת כזאת. כאן מאורעות נוראים השם ירחם, נחשבנו כצאן לטבח, בכל עת יתחדשו הגזרות, מכבידים על עסקים, תקוותנו שהשם ירחם לא יעזוב אותנו.

דרישת שלום לאשתך ברטה, אם כי מעטים וקטנים שורותיה, הן בחן רב.

בנוגע לעליית שמחה, השתדלתי עבור סרטפיקט אצל השומר הצעיר אבל צריך לזה סכום רב. באם מקבלים סרטפיקט מהארץ ההוצאות הן רבע.

אם תהייה אפשרות עבור כולנו להשתדל לעלות מה טוב וכפי שאתה כותב שאין נותנים כעת סרטפיקטים, אפשר אולי עבור שמחה או משה. משה גמר כעת כבר מחלקה שביעית ונתן בא למחלקה חמישית ויעקב ואריה למחלקה הרביעית לפולק שוהל *(בי"ס עממי)*. את משה אדמה ללמוד מלאכת נגר, הוא אוהב מלאכה.

מצרף בול בלתי חתום בחזרה.

פנחס

1938 צ'ורטקוב, פנחס למיכל *(גלויה)* *

שלום לבני היקרים מיכל וברטה, קראנו בעיתונים שהיו פרעות גם אצלכם. אתה כותב שברצונך לעבור לתל-אביב לרגל עבודתך, כי אפשר יהיה לכם מעט מנוחה מעבודתך הקשה.

אנחנו גרים עוד בביתנו ב"ה, לכולנו שלום, ישראל בלובלין והתחתן עם בת רב חשוב, כתבו לו מזל טוב....*לא ברור*

שמחה בחנות אצל גיסו. משה הולך עוד לשול *(בי"ס)* המחלקה השביעית וגם אחיך נתן יעקב ולייבלה כולם הולכים לחדר ולבית הספר והם ילדים יקרים.

הייתי אצל אחותך שרה בקיץ ולייב בעלה היה כאן בשבוע שעבר.

כתוב לאחיך משה ונתן שילמדו עברית בהתמדה, כי משה כבר פסק מללמוד ונתן אין לו התמדה כלל.

השלושים זהובים אנו מקבלים בכל חודש. באהבה רבה אביכם,

פנחס

15.1.1939 צ'ורטקוב, פנחס למיכל וברטה*

נתקבל מכתב ממשה פושבייך שהוא כבר בארץ. הנני לבקשך אם יש אפשרות להעלות את אחיך משה. הוא גמר לימודיו בפולקס שוהל *(בי"ס עממי)* והוא לומד כעת מלאכת שלוסר *(מסגר)* והוא רואה סימן טוב בלימודיו. תבקרו קרובים.... בארץ.

את משלחתכם אנו מקבילים בכל חודש רגולרי. מברככם בכל עת,

פנחס

15.1.1939, פנחס לצבי ואולה

אנחנו גרים כעת מחוץ לעיר ורציתי לכתוב לך בזריזות לא המתנתי לכתוב על נייר אחר. אחי יוסף מתחתן עם חיה סימה וויזלטהיר בסטרי, אני מצרף הודעתו על חתונתו.

פנחס

3.2.1940 צ'ורטקוב, פנחס לצבי ואולה (גלויה)

בני היקר צבי נ"י ורעייתו נ"י,קבלנו גלויתך ותמוה בעיניי מדוע אינך כותב על מיכל ואשתו, תכתוב.

כולנו בקו הבריאות.

תן שם(?) לרבי מצ'ורטקוב, כמה שיהיה ביכולתך לתת ותכתוב לי כמה נתת. באם מיכל יכול שגם הוא יתן ויכתוב כמה נתן. אביך מצפה לשמוע ממך בשורות טובות.

מישראל קבלנו כבר 4 מכתבים, מהשבי. אביך,

פנחס נוסבוים

1940? 28.5 אופא, שמחה לצבי (יידיש)

אחי היקר, לפני זמן מה שלחתי לך מברק ותשובה לא קבלתי. עכשיו אני כותב לך ויחד עם זאת שצ'ורטקוב כבר שוחררה לפני חודשיים, מהבית אין לי כל ידיעה. אם אתה מקבל ידיעה כל שהי מהבית תענה לי מיד ואם אפשר תשלח מברק.

אני נמצא בדרום אורל בעיר אופא, אני חי בתנאי מלחמה, אלא שאיני מקבל איזו ידיעה מהבית, הייתי מוצא אמצעים חומריים לעזור להם מעט. *(שמחה מגויס לצבא הסוביטי. ועובד בתעשיה צבאית בעיר אופא, עיר תעשיה ברוסיה, במערב הרי אורל. הרוסים העבירו אליה בתי חרושת, הרחק משדה הקרב).*

תכתוב לי האם מוכר לך מישהו מעירנו או מישהו מהקרובים לנו שהצליח לעלות לארץ ישראל ועל ידי כך הוא ניצל מידי הרוצחים של היטלר.

תכתוב לי מה עושה מיכל ומהי כתובתו.

דרישת שלום לבבית למשפחתך, לאשתך, לילדים, לחם ולחמות.

תהיה בריא!

שלך, שמחה

כתובתי..... *ברוסית - סימקה גופמן.....*

בתום המלחמה – 1944, הוחזרו מאופה, לצבי ומיכל, בישראל, 3 מכתבים שצונזרו ושנשלחו לשמחה ב1940, בציון מען לא ידוע. המכתבים נשלחו לסימקה גופמן, ברוסית, לכתובת שביקש, בארגון לבנייה מלחמתית באופה. שמחה אולץ לשאת את שם משפחת נעוריה של סבתו מצד אביו- הופמן אסתר.

17.3.1941 צ'ורטקוב, פנחס למיכל – *גלויה בגרמנית,* ***האחרונה!***

בני היקר מיכל,

כתוב לנו מה שלומך ומה שלום צבי ומסרו ד"ש למשפחותיכם.

אנחנו כולנו בקו הבריאות.

מסור דרישות שלום לרב מצ'ורטקוב ולרב מהוסיסטין, ולמשה פישבך.

אביו, לייבוש פישבך, מסר לי דרישת שלום.

אביך, אשר מצפה לשמוע ממך בשורות טובות,

פנחס נוסבאום

הגלויה
אל: מיכל נוסבאום
רח' נחמני 55
תל-אביב
השולח : פנחס הופמן נוסבאום
צ'ורטקוב, ברוווארנא 15
ברית המועצות

פנחס נוסבאום חיי בשלטון הנאצים. הוא מורשה לשלוח גלויה קצרה, מוגבלת בתוכן.

פנחס אולץ לכתוב בגרמנית, עם כתובת בשם משפחת אמו - הופמן אסתר ואביו יעקב נוסבאום, כפי שהיה רשום ברשויות בימי השלטון האוסטרי בפולין.

נספחים

טופס בקשה ע"ד רשיון עליה

מחלקת העליה והעבודה של הסוכנות היהודית לארץ־ישראל, ירושלים.

טופס־בקשה ע״ד רשיון עליה

להדביק בול עליה של 200 מיל

להדביק בול קק״ל של 30 מיל

אני החו״מ[1] .... מבקש את מחלקת העליה והעבודה של הסוכנות היהודית לא״י לאשר רשיון־עליה בשביל (לפרט איזה קרוב) ....

1) במקרה של שנוי השם נחוץ לרשום גם את השם הקודם.

שמו (ה)	גיל (לרשום את שנת הולדתו)	מצב משפחתו רוק(ה) נשוי(ה) אלמן(ה) גרוש(ה)	מקצוע	הכתובת (בכתב לטיני)
(לכתב בעברית)				
(בכתב לטיני)				

עם משפחתו

שמות (בכתב לטיני)	גיל	יחס הקרבה	שמות (בכתב לטיני)	גיל	יחס הקרבה
1			4		
2			5		
3			6		

באתי לא״י ביום ...... חדש ...... שנת ...... דרך (יפו, חיפה) ...... באניה ......

אני מתחיב בזה, לקבל את הנ״ל (ומשפחתו) כשיבא (ת־ו) לא״י על אחריותי ועל חשבוני בכל הנוגע לפרנסתו (ה־ם) מבלי שיהיה (ת־ו) זקוק (ה־ים) לעזרה של איזה מוסד שהוא, והריני מקבל עלי למפרע למלא את התחייבותי זו בכל זמן שהנהלת הסוכנות היהודית לא״י תדרוש ממני דבר זה.

אני מתעסק (עובד) ....

הכנסתי לחדש[2] ....

רכושי ....

מקום עבודתי עסקי ....

כתבתי ....

2) לצרף תעודות

3) לרשם את שם משפחתה של האשה לפני נשואיה.

בני משפחתי הנמצאים בא״י על פרנסתי:

שם	גיל	יחס הקרבה[3]

אני מאשר בזה שכל הידיעות שמסרתי בטופס־בקשה זה הן נכונות והריני אחראי על אמתותן.

מקום .... תאריך .... החתימה ....

אנחנו החו״מ 1) .... כתבתי ....

2) ....

מעידים בזה שכל הפרטים הנ״ל הם נכונים ושה׳ .... יפרנס את קרובו הנ״ל (ואת משפחתו) ויסדר אותו (ה־ם) בעבודה כשיבוא (ת־ו) לא״י

נאום ....

מקום .... תאריך .... נאום ....

למלא ע״י שני עדים הידועים להנהלת לשכת העליה.

אשור נותן העבודה

אני הח׳מ .... הכתבת .... מאשר בזה כי ה׳ ....

עובד אצלי בתור .... החל מתאריך .... ומקבל ממני משכורת (שכר־עבודה)

בסכום של .... לחודש (ליום)

(........)

מקום .... תאריך .... החתימה ....

דעת לשכת העליה

....

....

....

מקום .... תאריך .... חתימת המנהל ....

החלטת מחלקת העליה והעבודה של הסוכנות היהודית בירושלים.

הערות משרדיות

טופס 29/16

שאלון למזמיני קרובים

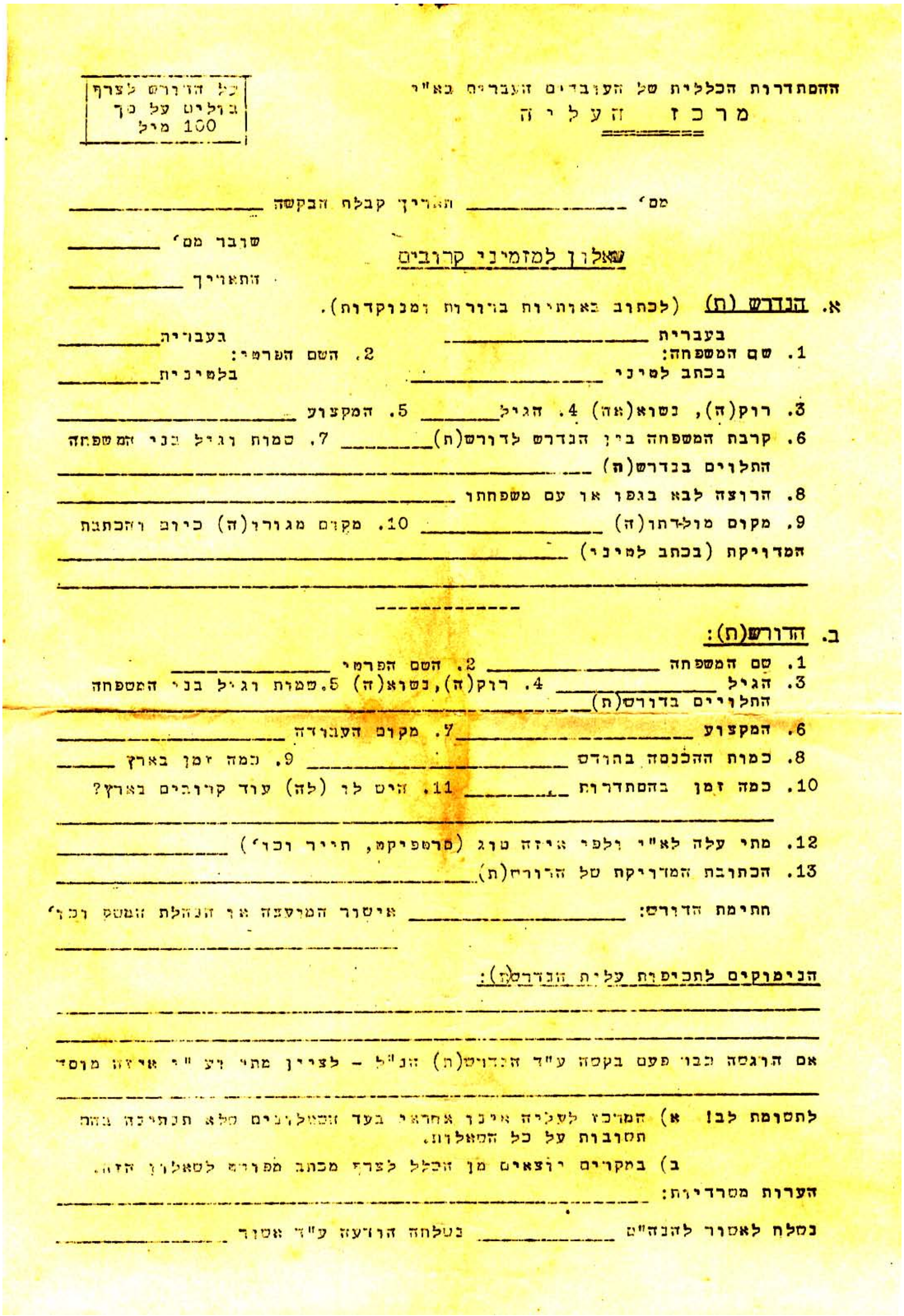

כל הדורש לצרף בולים על סך 100 מיל

ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בא"י

מ ר כ ז   ה ע ל י ה

מס' ________ תאריך קבלת הבקשה ________

שובר מס' ________

התאריך ________

שאלון למזמיני קרובים

א. הנדרש (ת) (לכתוב באותיות ברורות ומנוקדות).

1. שם המשפחה: בעברית ________ בכתב לטיני ________
2. השם הפרטי: בעברית ________ בלטינית ________
3. רוק(ה), נשוא(אה) 4. הגיל ________ 5. המקצוע ________
6. קרבת המשפחה בין הנדרש לדורש(ת) ________ 7. כמות וגיל בני המשפחה התלוים בנדרש(ה) ________
8. הרוצה לבא בגפו או עם משפחתו ________
9. מקום מולדתו(ה) ________ 10. מקום מגוריו(ה) כיום והכתבת המדויקת (בכתב לטיני) ________

ב. הדורש(ת):

1. שם המשפחה ________ 2. השם הפרטי ________
3. הגיל ________ 4. רוק(ה), נשוא(ה) 5. כמות וגיל בני המשפחה התלויים בדורש(ת) ________
6. המקצוע ________ 7. מקום העבודה ________
8. כמות ההכנסה בחודש ________ 9. כמה זמן בארץ ________
10. כמה זמן בהסתדרות ________ 11. היש לו (לה) עוד קרובים בארץ? ________
12. מתי עלה לא"י ולפי איזה סוג (סרטפיקט, תייר וכו') ________
13. הכתובת המדויקת של הדורש(ת) ________

חתימת הדורש: ________ אישור המועצה או הנהלת המשק וכו' ________

הנימוקים לתכיפות עלית הנדרש(ת):

____

אם הוגשה כבר פעם בקשה ע"י הדורש(ת) הנ"ל - לציין מתי וע"י איזה מוסד ________

לתשומת לבו! א) המרכז לעליה אינו אחראי בעד השאלונים שלא תנתינה בהם תשובות על כל השאלות.
ב) במקרים יוצאים מן הכלל לצרף מכתב מפורט לשאלון הזה.

הערות מסרדיות: ________

נשלח לאשור להנה"ם ________ נשלחה הודעה ע"י אשור ________

מכתבים של מיכל מהבריגדה (1)

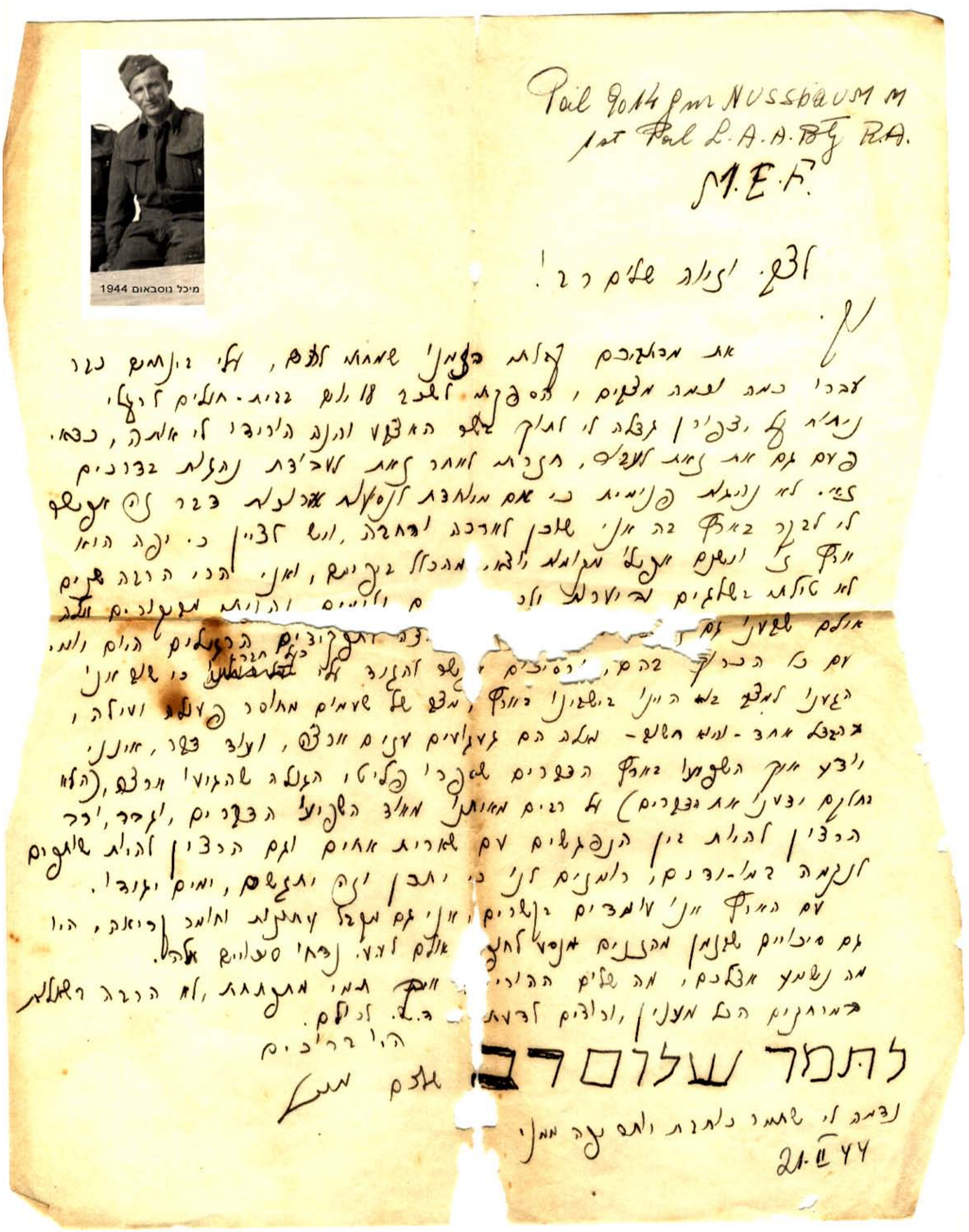

Pal Coy NUSSBAUM M
1st Pal L.A.A. Bty R.A.
M.E.F.

לאבי יקירי שלום רב!

לתמר שלום רב

21.II.44
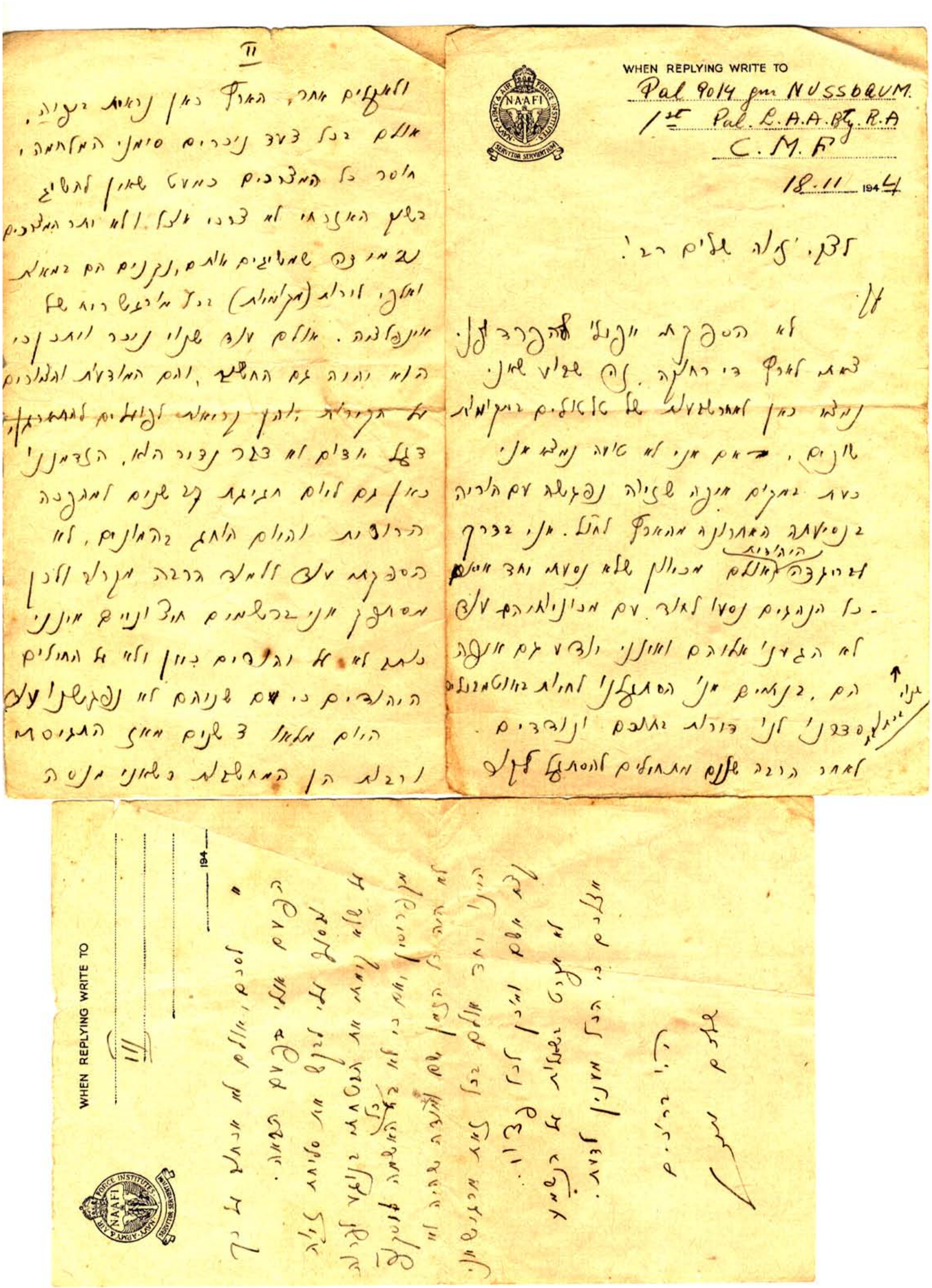
מכתבים של מיכל מהבריגדה (2)